

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΘ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140 — ΤΗΛ. 718-308 | 1/15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1980 | ΑΡΙΘ. 15-16

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ Δέσποινα τοῦ Κόσμου. — Κ ω ν.
Γ. Μ π ό ν η, Ἀκαδημαϊκοῦ, Ὀμοτ.
Καθηγ. Παν)μίου Ἀθηνῶν, Πολύκαρ-
πα ἀνθολογήματα ἐκ τοῦ βίου καὶ τῶν
ἔργων τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Ἀπό
τὸν ἀνεκτίμητον θησαυρὸν τῶν ὁμιλιῶν
του. — Ἀλήθειες μὲ λίγα λόγια. — Ν.
Ι. Λ ο ύ θ α ρ ι, Ἄθως, ἡ πύλη
τοῦ Οὐρανοῦ. — Ε ὑ α γ. Δ. Θ ε ο -
δ ῶ ρ ο υ, ἀντιπρυτ. Παν)μίου Ἀθην-
ῶν, Οἱ βαθμίδες τῆς χριστιανικῆς μορ-
φώσεως ἀπὸ ἄποψη ψυχολογικῆ καὶ παι-
δαγωγικῆ. — Γ ρ η γ. Θ. Σ τ ᾶ θ η,
Θειονόρος Σινᾶ, — Ἀ π. Ε. Β α κ α -
λ ο π ο ὑ λ ο υ, Ἡ πορεία τοῦ Γέ-
νους. — Ἰ ω. Φ ο υ ν τ ο ὑ λ η,
Καθηγ. Παν)μίου, Ἀπαντήσεις σὲ λει-
τουργικές, κανονικές καὶ ἄλλες ἀπο-
ρίες. — Ι. Μ. Χ α τ ζ η φ ῶ τ η,
Ἡ Παναγία στὴ σύγχρονη ἑλληνικὴ
ποίησι. — π. Φ ι λ ο θ έ ο υ Φ ᾶ -
ρ ο υ, Οὔτε ἐγὼ σὲ κατακρίνω. —
Ἀ ρ χ ι μ. Γ ρ η γ. Π α π ο υ τ σ ο -
π ο ὑ λ ο υ, ...Γιὰ τοὺς δυὸ πιστότε-
ρους φίλους μου. — Β α σ. Μ ο υ -
σ τ ᾶ κ η, Σπήλαιο ληστῶν. — Ἐ π ῖ -
κ α ι ρ α. — Τ ὸ Β ι β λ ῖ ο. — Ε.
Π. Λ., Εἰδήσεις ποὺ ἐνδιαφέρουν τοὺς
ἐφημερίους.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς
Διακονίας, Ἰασίου 1 — Ἀθῆναι 140.
Προστ. Τυπογραφείου Ἰωάννης Μιχαήλ.
Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.

Ἡ ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Ποῖα πνευματικὰ ἄσματα, νῦν προσάξωμέν σοι
Παναγία; τῇ γὰρ ἀθανάτῳ Κοιμήσει σου, ἅπαντα
τὸν κόσμον ἡγίασας καὶ πρὸς ὑπερκόσμια μετέβης...

**ΑΛΗΘΕΙΕΣ
ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ**

Ὁ ἐπίσκοπος ἔχει τὸν τόπο τοῦ Χριστοῦ. Οἱ πρεσβύτεροι ἔχουν τὸν τόπο τῶν Ἀποστόλων. Ὅπως ὁ Κύριος τίποτε δὲν ἔκανε χωρὶς τὸν Πατέρα Του, ἔτσι κι ἐσεῖς τίποτε νὰ μὴ κάνετε χωρὶς τὸν ἐπίσκοπο καὶ τοὺς πρεσβυτέρους. Ὅλοι σὰν σὲ ἓνα ναὸ νὰ συνάζεσθε, στὸν Ἴησοῦ Χριστό.

(Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος)

* * *

Ἄς μὴ κυτᾶμε μονάχα πῶς νὰ στολιζοῦμε τὰ σπιτία μας, ἀλλὰ ἡ πρώτη μας φροντίδα ἄς εἶναι τὸ στολισμὸς τῆς ψυχῆς μας. Ἄς τὴ ντύσουμε μὲ τὰ ἀπαστράπτοντα μάρμαρα τῶν ἀρετῶν, μὲ τὰ ἐξαισία ψηφιδωτὰ τῶν νοημάτων τῆς Γραφῆς κι ἄς τὴ στεγάσουμε μὲ τὴν ὄροφὴ τῆς προσευχῆς.

(Ἰερὸς Χρυσόστομος)

* * *

Κανένα βιβλίο δὲν εἶναι τόσο ἀπλό καὶ τόσο καθαρὸ ὅσο εἶναι τὸ Εὐαγγέλιο. Κι ὅμως κανένα βιβλίο δὲν μπορεῖ νὰ ἐξηγηθῆ πλανερά μὲ τόση εὐκολία ὅσο τὸ Εὐαγγέλιο, ὅταν ἡ καρδιά πού τὸ μελετᾶ εἶναι πονηρὴ καὶ διεστραμμένη.

(Ἰσαάκ ὁ Σῦρος)

* * *

Στὴ λατρεία τῆς Ἐκκλησίας, ἐπικαλούμεθα τὸν Θεὸ καὶ μὲ τὴ γλῶσσα καὶ μὲ τὴ διάθεση καὶ μὲ τὴ σκέψη. Ἔτσι, σὲ ὅλα ἐκεῖνα, μὲ τὰ ὁποῖα ἀμαρτήσαμε, ἐπιθέτομε τὸ σωτήριο φάρμακο, τὴ χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

(Νικόλαος Καβάσιλας)

* * *

Μὴ σὲ ἀλαφιάζουν οἱ ἀντίχριστες ἰδέες τοῦ κόσμου, μέσα στίς ὁποῖες ἀντιπαλαίεις. Στάσου ἐδραῖος σάν τὸ ἄμῳνι πού χτυπιέται. Μεγάλου ἀθλήτοῦ εἶναι γνώρισμα νὰ πλήττεται σφοδρὰ καὶ νὰ νικᾷ.

(Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας)

* * *

Δὲν ὑπάρχει τόπος, ἀπ' ὅπου νὰ ἀπουσιάζῃ ὁ Θεός. Σάν πρόκειται λοιπὸν νὰ κάνουμε κάποια ἀμαρτία, πρέπει νὰ συλλογισθοῦμε ὅτι ὁ Θεός εἶναι μπροστὰ μας καὶ μᾶς βλέπει. Μπροστὰ σ' ἓνα μικρὸ παιδί ντρεπόμαστε νὰ κάνωμε κάτι τὸ κακὸ. Πῶς λοιπὸν νὰ μὴ ντραποῦμε τὸν Θεό;

(Κοσμάς ὁ Αἰτωλός)

* * *

Μόνον ἡ διδασχὴ τοῦ Εὐαγγελίου ἢ μπορεῖ νὰ σώσῃ τὸ Γένος μας. Τοῦτο τὸ βιβλίο εἶναι ὁ χάρτης τῆς ἐπιγείου καὶ τῆς οὐρανόου Βασιλείας.

(Ἄδαμάντιος Κοραῆς)

Ἐπὶ τῇ 1600ῃ ἐπετείῳ τοῦ θανάτου τοῦ Μεγ. Βασιλείου

**ΠΟΛΥΚΑΡΠΑ ΑΝΘΟΛΟΓΗΜΑΤΑ
ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ
ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΕΚΤΙΜΗΤΟΝ ΘΗΣΑΥΡΟΝ
ΤΩΝ ΟΜΙΛΙΩΝ ΤΟΥ**

Τοῦ κ. ΚΩΝΣΤ. Γ. ΜΠΟΝΗ

Ἀκαδημαϊκοῦ

Ὁμ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Ο ΜΕΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ «ΠΡΟΣ ΠΛΟΥΤΟΥΝΤΑΣ»*

1. Ἡ χριστιανικὴ Ἐρησικήα δὲν ἀπαγορεύει τὸν πλοῦτον. Ἐπιτιμᾷ μόνον τὴν κακὴν χρῆσιν τοῦ πλοῦτου. Μὲ πλοῦσια χαρίσματα ὥπλισε τὸν ἄνθρωπον ὁ Θεός, ψυχικῶς, πνευματικῶς καὶ σωματικῶς. Ἄρα φύσει πλούσιον ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἔθεσεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του τὴν ἀφθονίαν τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν. Καὶ συνέστησεν εἰς αὐτὸν νὰ πλουτίσῃ συνεχῶς ἐπαυξάνων τὰ ἀγαθὰ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματός του, ἵνα οὕτω προοδεύῃ συνεχῶς εἰς τὸν βίον του ἐκπολιτιζόμενος καὶ ἐφευρίσκων πάντοτε μέσα καὶ τρόπους βελτιώσεως τοῦ τε ἐσωτερικοῦ του κόσμου καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ, τοῦ ὑλικῶ καὶ σωματικοῦ καὶ τοῦ καθόλου περιβάλλοντός του. Πάντοτε ὅμως προσέχων, ἵνα μὴ γίνεταί ἐπιζήμιος ἢ ἐπιβλαβῆς εἰς τοὺς ἄλλους. Τοῦτο δὲ τότε μόνον ἐπιτυγχάνεται, ὅταν ἔχῃ πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ χριστιανὸς εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις καὶ ἐπιδιώξεις τοῦ βίου του, τὰς εὐαγγελικὰς ἐντολάς, τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ, τὴν ἄσκησιν τῆς κατὰ Χριστὸν ἀρετῆς. Τότε ἀσφαλῶς καὶ πλούσιος γενόμενος, θὰ γνωρίζῃ πῶς καὶ πού καὶ πότε θὰ χρησιμοποίῃ τὸν πλοῦτον καὶ τὰ ἀγαθὰ του, εἴτε ὑλικά εἴτε καὶ πνευματικά. Διότι καὶ τὰ πνευματικά πλοῦσια ἀγαθὰ πού εἴτε ἀπέκτησεν μοχθῶν ὁ ἴδιος, εἴτε καὶ φύσει συνυφάνθησαν μετ' αὐτοῦ, κατὰ παραχώρησιν θεῖαν, ὀφείλει καὶ ταῦτα πλουσιοπαρόχως νὰ χορηγῇ εἰς τοὺς συνανθρώπους του καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας ζῆ καὶ ἐνεργεῖ.

2. Ὁ χριστιανικὸς Νόμος λοιπὸν ἐν μόνον ἀπαγορεύει εἰς τὸν πλούσιον τὴν κακὴν χρῆσιν καὶ ἄνομον καὶ ἀνήθικον τοῦ πλοῦτου. Ἀλλὰ δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν καλὴν ἀπλῶς χρῆσιν ὁ Νόμος τοῦ δικαίου Θεοῦ. Ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν πλούσιον νὰ μὴ εἶναι προσκεκολλημένος εἰς τὰ πλοῦτη καὶ τὰ ὑλικά ἀγαθὰ του, ὑπερηφάνως καὶ ἐπιδεικτικῶς χρησιμοποιῶν τὰ πλοῦτη καὶ τὰ ἀγαθὰ του. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἐξέφερε τὴν πικρὰν ἀλήθειαν,

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 623 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 23-24/1979 τεύχους.

ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἐλθόντος πρὸς αὐτὸν πλουσίου νεανίου, ἀποδει-
χθέντος ὅτι ἐνῶ ἐτήρει τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ Νόμου, ὁμῶς ἦτο
προσκεκολλημένος εἰς τὰ πλούτη του. Διότι, ὅταν ἐκλήθη ἀπὸ
τὸν Κύριον νὰ μοιράσῃ τὰ ἀγαθὰ του εἰς τοὺς πτωχοὺς, αὐτὸς
ἀπῆλθε λυπούμενος. Διατί; Διότι ἦτο προσκεκολλημένος εἰς τὰ
πλούτη του καὶ δὲν ἤθελε νὰ ἀποχωρισθῇ ἐξ αὐτῶν, ὅταν εὐρέθη
εἰς τὴν θέσιν τῆς ἀπαρνήσεως τῶν ἀγαθῶν του. Βεβαίως ὁ καλὸς
οἰκονόμος γνωρίζει πότε, πού καὶ πῶς θὰ χρησιμοποιῇ τὰ ἀγαθὰ
του, τὰ ὁποῖα τοῦ ἐ χάρισε ὁ Θεός. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν ζητεῖ ἡ χρι-
στιανικὴ Θεοσκεία παντελῆ ἀπάρνησιν τοῦ πλούτου του, εἰμὴ εἰς
ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις· φέρον εἰπεῖν, ὅταν κινδυνεύῃ τὸ ἔθνος
ἢ θανάσιμος ἐπιδημία ἢ θεομηνία ἀπειλῇ τὸ ἔθνος ἢ καὶ ἀπόφα-
σις τοῦ ἰδίου τοῦ πλουσίου λαμβάνεται, ὅπως ἀπαρνηθῇ τὰ ἐγκό-
σμα καὶ ἐπιδοθῇ εἰς ἐκκλησιαστικὸν λειτούργημα ἢ λόγῳ ἀπω-
λείας τῶν προσφιλῶν του προσώπων, τῶν καὶ κληρονόμων του,
μὲν μόνος καὶ ἕρμος ἐπὶ τῆς γῆς κλπ. κλπ.

3. Ἐὰν ὁ Κύριος ἐξέφερε τοὺς πικροὺς λόγους διὰ τοὺς
πλουσίους, «εὐκοπώτερόν ἐστιν κάμηλον διὰ τρήματος ραφίδος εἰσελ-
θεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» καὶ ὅτι «πλούσιος
δυσκόλως εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν», τοῦτο
ὀφείλεται εἰς τὴν διαπίστωσιν, ὅτι ὁ νεανίας ἀπῆλθε λυπούμενος
μόλις ἐκάλεσε τοῦτον ὁ Κύριος, ἵνα τὸν ἀκολουθήσῃ ἀπαρνούμε-
νος πάντα τὰ ὑλικά ἀγαθὰ του. Ἐξαιρετικὴ ἢ περίπτωσις καὶ ἡ
κλήσις ἀνωτέρα ὄλων τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν. Καὶ ὁ μὲν νεανίας
ὁμολόγησεν ὅτι ἐτήρησεν ἐκ νεότητός του — ὁ λόγος τὸ λέγει, ἀφοῦ
ἦτο ἤδη «νεανίας» καὶ ἄρα ὀλίγον χρόνον εἶχεν εἰς τὴν διάθεσίν
του διὰ νὰ ἀσκήσῃ περαιτέρω τὰς ἀρετὰς πού ἐπέβαλεν ὁ Νόμος—
καὶ ἀσφαλῶς δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ γνωρίζῃ τὸ μέλλον καὶ εἰς ποίας
συνθήκας θὰ ἦτο δυνατόν νὰ εὐρεθῇ, ὥστε ἐκὼν-ἄκων νὰ γίνῃ
παραβάτης μιᾶς ἢ περισσοτέρων ἐντολῶν τοῦ Νόμου. Ἀποδει-
κνύεται λοιπὸν ὅτι ἀρνεῖται τὴν θεῖαν κλήσιν, ἐπειδὴ ἦτο προσκε-
κολλημένος εἰς τὰ πλούτη του καὶ τὰς ἀπολαύσεις τῆς ἐπιγείου
ζωῆς. Καὶ αὐτὸς μὲν ὁμολογεῖ ὅτι ἐτήρησε τὰς ἐντολὰς τοῦ Νόμου.
Ἄλλὰ τί ἔχουν νὰ ἀπαντήσουν οἱ πλούσιοι ἐκεῖνοι, οἵτινες δυνατόν
νὰ τηροῦν τὸν Νόμον τῆς πολιτείας καὶ νὰ ἀνταποκρίνονται εἰς
τὰ συνήθη καθήκοντά των ἔναντι τῆς πολιτείας ἢ τῆς κοινωνίας,
ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας κινουῦνται καὶ δροῦν, ἀλλ' εἰς τὸ βάθος εἶναι
ἀσεβεῖς ἢ ἀκόμη καὶ ἄθρησκοι; Οὗτοι εἶναι φανερόν ὅτι κατέ-
χονται ὑπὸ τῆς ἐγωιστικῆς ἐπιθυμίας νὰ ἀπολαύσουν, εἰ δυνατόν,
τὰ πλούτη των μόνοι. Συμπνίγονται ὑπὸ τῶν μεριμνῶν καὶ εὐρί-
σκονται εἰς συνεχῆς ἄγχος ὄχι μόνον διὰ νὰ ἀνακαλύπτουν τρό-
πους καὶ μέσα καὶ μεθόδους πρὸς αὔξησιν τοῦ πλούτου καὶ τῶν
ἀγαθῶν των, ἀλλὰ συμπνίγονται καὶ ὑπὸ τῶν ἡδονῶν τοῦ βίου,
τὰς ὁποίας τοὺς προσφέρουν εὐκόλως τὰ πλούτη των, ἀγνοοῦντες
τὸ ἀξίωμα: «τὸ δαπανητικὸν τοῦ πλούτου πρέπει νὰ εἶναι ἡ θερα-
πεία τῶν δεομένων», ὡς λέγει ὁ Μέγας Βασιλεὺς. Καὶ ὄχι μόνον
τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἡ θεραπεία τῶν παθῶν των. Αὕτη ἔπρεπε νὰ εἶναι
ἡ πρώτη καὶ κυρία μέριμνά των.

(Συνεχίζεται.)

Α Θ Ω Σ

Η ΠΥΛΗ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ

Τοῦ Ν. Ι. ΛΟΥΒΑΡΙ

Τὸν ἐπισκέπτῃν τοῦ Ἁγίου Ὁρους συνοδεύει ἀδιαλείπτως τὸ συναίσθημα τῆς παρουσίας μιᾶς ἀνωτέρας, ἀξιο-
λογικῆς πραγματικότητος. Ἀπὸ αὐτὴν ἀντλοῦν οἱ ἐκλεκτοὶ μεταξὺ τῶν μο-
ναχῶν, ἀνεξαρτήτως βαθμοῦ καὶ μορ-
φώσεως, τὸ φῶς πού φέγγει μέσα εἰς
τὴν ψυχὴν των. Αὐτοῦ τοῦ φέγγους
σύμβολον εἶναι τὸ φῶς τῶν κανδη-
λῶν, πού λάμπει ἀκοίμητον μέσα εἰς
τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ ἀναριθμητὰ πα-
ρεκκλήσια. Πρὸς τὸ φῶς αὐτὸ συνα-
γωνίζεται ἡ μελιχίη αἴγλη, πού λαμ-
πρύνει τὰς ὄψεις τῶν ἀδελφῶν, ἀπόρ-
ροια τῆς κατανικήσεως τοῦ ἑαυτοῦ
των διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀνεοῦς
στροφῆς πρὸς τὴν σφαῖραν τοῦ ἁγίου.
Διότι ἡ πίστις εἰς κάτι τὸ ἀνώτερον
εἶναι τὸ μόνον πού κατὰ τὸν Γκαίτε
καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ἐλευθέρου καὶ
παρέχει τὴν μαγικὴν ἐκείνην δύναμιν,
ἡ ὁποία κατανικᾷ τὴν πνιγηρὰν ἄνοιαν
τοῦ αἰσθητοῦ κόαμου. Αὕτη εἶναι ἡ
μεγάλῃ νίκη, διότι προὔποθέτει μεγά-
λην μάχην. Ὅλα ἐπὶ τοῦ Ἄθω εἶναι
δημιουργήματα τῆς πίστεως αὐτῆς καὶ
ὅλα ἀνυψῶνουν εἰς τὸν ὑπερβατικὸν
κόσμον τοῦ ἁγίου, ἄνθρωποι καὶ μορ-
φαὶ εὐσεβείας καὶ ναοὶ καὶ ἔργα τέ-
χνης. Μέσα εἰς τὴν πραγματικότητα
αὐτὴν τοῦ ὅλως Ἄλλοτριου δὲν ὑπάρ-
χει χρόνος, διότι τὸ παροδικὸν ὀδε-
μίαν ἔχει δύναμιν ἐπὶ τῶν ἐσωτάτων
βασῶν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἐπὶ
τῆς οὐσίας, ἐκ τῆς ὁποίας ζοῦν οἱ μο-
ναχοί, οἱ ἀληθινοὶ τούλάχιστον. Ἐλευ-
θερωμένοι εἶναι ἀπὸ τὸν χρόνον, λέ-
γει καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ Φάουστ, ὅσοι
ζοῦν ἀπὸ τὴν ἐσωτάτην των φύσιν καὶ
σπρέφονται πρὸς τὰ οὐσιώδη καὶ διὰ
τοῦτο ἄφθαρτα περιεχόμενα τῆς ζωῆς,
τ.ἐ. ὅλοι ὅσοι ζητοῦν καταφύγιον εἰς
τὴν ἐσωτερικότητα, ἀφοσιωμένοι εἰς
τὴν κλήσιν, πού ἀνταποκρίνεται εἰς
τὴν οὐσίαν των. Ἡ ἐσωτερικότης αὐ-
τῆ συνίσταται, κατὰ τὴν ὠραίαν φρά-
σιν τοῦ Ρίλκε, εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ ἄνθρω-
πος ρέπει προθύμως πρὸς τὰ ἐσωτε-
ρικά του βάρη. «Ἐνα εἶναι ἀνάγκη νὰ
ἡμπορῇ πάλιν ὁ ἄνθρωπος, νὰ πέφτῃ,
νὰ ἀναπαύεται ὑπομονητικὰ μέσα στὴ
βαρύτητα». Ἄλλὰ τοῦτο εἶναι δυνατόν
μόνον εἰς τὴν μορφήν ἐκείνην τοῦ
βίου, πού ἀποτελεῖται ἀπὸ σιωπῆν, εἰς
τὸν ἐρημικὸν ἄνθρωπον. Ἐρημία ὁμῶς
σημαίνει ἐσωτερικότης, ὄχι ἀπομονώ-
σις. Καὶ οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἄθω εὐρί-
σκουν τὴν ὁδὸν πρὸς τὸ Ὑπερασθη-
τὸν ἀπὸ τὸ πλεόνασμα τῆς ἐσωτερι-
κότητός των καὶ ἐξ αὐτῆς ἀντλοῦν
τὴν βεβαιότητα τῆς ἐνορατικῆς των
γνώσεως, τῆς ἀμέσου βιώσεως τοῦ
Θεοῦ διὰ τῆς ἐσωτερικῆς ἐμπειρίας...
Ἀπὸ τὴν μονήρην αὐτὴν ἐσωτερικότητα
παρέχουν νόημα εἰς τὸν βίον, ἀλλὰ
καὶ εἰς τὸν θάνατον.

ΟΙ ΒΑΘΜΙΔΕΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΜΟΡΦΩΣΕΩΣ

ΑΠΟ ΑΠΟΨΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

Τοῦ κ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**
Ἀντιπρυτάνεως τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Σὲ κάθε βαθμίδα τῆς ἡλικίας προσιδιάζει ιδιαίτερος τρόπος οἰκειώσεως τῆς μορφωτικῆς διδασκαλίας, πού ἀντιστοιχεῖ στήν ψυχολογική καὶ πνευματική ἀνάπτυξη τῶν μορφουμένων.

Κατὰ τὴν προσχολική ἡλικία κυριαρχεῖ ἡ ἀντίληψη, πού δημιουργεῖται ἀπ' τὴν λειτουργία τῶν αἰσθήσεων, τὴν ἐποπτεία καὶ τὸ παιγνίδι. Ἐπίσης κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένες ἡ φαντασία, ἡ τάση μιμήσεως τῶν μεγαλύτερων καὶ ἡ εὐκολία, μὲ τὴν ὁποία ἀσκεῖται ὑποβολὴ πάνω στὴν ψυχὴ τῶν παιδιῶν. Σύντομες βιβλικές διηγήσεις, πού ἐξιστοροῦνται μὲ τρόπον ἀπλό, εἶναι κατάλληλες γιὰ τὴν ἡλικία αὐτὴ. Ἐπίσης ἡ ἐκτεταμένη χρησιμοποίηση τοῦ χειροτεχνήματος καὶ τῶν ὀπτικοακουστικῶν μέσων εἶναι κατάλληλη γιὰ τὰ παιδιά τῆς προσχολικῆς ἡλικίας.

Κατὰ τὰ τρία πρῶτα σχολικά ἔτη οἱ ἀναπτυσσόμενες διανοητικὲς δυνάμεις συνδέονται εὐκολὰ μὲ πράγματα, πρόσωπα, γεγονότα, πού συναρτῶνται πρὸς τὴν ζωὴ τῶν παιδιῶν. Ἡ ροπὴ τούτων πρὸς τὰ παιγνίδια ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι μεγάλη. Παράλληλα ἀναπτύσσονται σ' αὐτὰ κοινωνικὰ ἐνδιαφέροντα καὶ ἀλτροῦστικὲς τάσεις. Οἱ ἱστορικὲς διηγήσεις εἶναι ἰδίαιτερα ἐλκυστικὲς καὶ μποροῦν νὰ ὑποβοηθήσουν τὸν σχηματισμὸ ἐννοιῶν (λ.χ. περὶ δικαιοσύνης, περὶ τιμιότητος). Ἡ συνήθης κατὰ τὴν ἡλικία αὐτὴ στάση τοῦ ἀφελοῦς ρεαλισμοῦ συνδέεται μὲ ἀρχόμενη σαφὴ διάκριση μεταξὺ φανταστικοῦ καὶ πραγματικοῦ κόσμου, μεταξὺ μύθου καὶ πραγματικότητος.

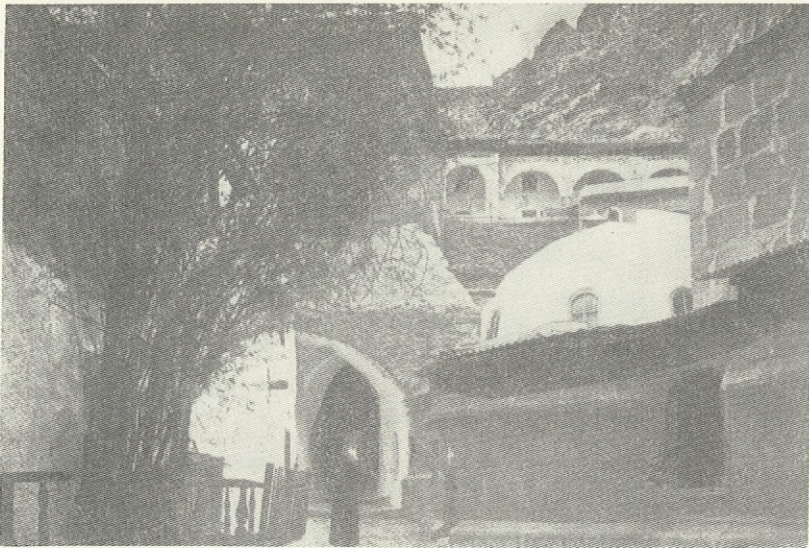
Ἡ ὄριμη παιδικὴ ἡλικία (ἀπ' τὸ τέταρτο ἕως τὸ ἕκτο σχολικὸ ἔτος) κρατιέται σὲ κάποια ἀπόσταση ἀπ' τὰ ἀντικείμενα, πράγματα πού ὀδηγεῖ στὴν σύλληψη τοῦ οὐσιώδους περιεχομένου αὐτῶν. Τὰ παιδιά εἶναι ἰκανὰ νὰ προσδιορίζουν τὶς ἐμπειρίες καὶ τὰ βιώματά τους μὲ γενικὲς ἐννοιες καὶ νὰ τὶς ταξινομοῦν λογικά. Ἔτσι εἶναι προσίτα στὴν γνώση τους δεδομένα, γιὰ τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν μὲν ἄμεση ἐμπειρία, ἀλλὰ κατανοοῦν πληροφορίες γιὰ τὰ ἐννοιολογικὰ γνωρίσματά τους. Κατὰ τὴν ἡλικία αὐτὴ κυριαρχεῖ κριτικὸ ἐνδιαφέρον, πού κατευθύνεται πρὸς τὰ πράγματα, μὰ ἀκόμη δὲν πα-

ρουσιάζονται ἀμφιβολίες, πού ἀφοροῦν στὶς χριστιανικὲς ἐκκλησιαστικὲς παραδόσεις. Ἐπίσης ἡ ἡλικία αὐτὴ διακρίνεται γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ συλλογικοῦ πνεύματος καὶ τὴν ἠρωολατρεία. Οἱ διηγήσεις γιὰ τοὺς ἠρωες τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας εἶναι γιὰ παιδιά τῆς ἡλικίας αὐτῆς ἐξόχως θελκτικὲς. Τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἀποκλείη καὶ τὴν προσφορὰ ἕλης, ἡ ὁποία δὲν περιέχει διηγήσεις, ἀλλ' ἐννοιολογικὴ διδασκαλία ἀπλῆς μορφῆς (λ.χ. ἐρμηνεία τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως, τῆς Κυριακῆς προσευχῆς, τοῦ Δεκαλόγου, μιᾶς ἀπλῆς βιβλικῆς περικοπῆς).

Κατὰ τὶς πρῶτες γυμνασιακὲς τάξεις (ἀπὸ τὸ ἕβδομο μέχρι τὸ ἕνατο ἢ τὸ δέκατο σχολικὸ ἔτος), δηλαδή ἀπὸ τὴν προεφηβικὴ καὶ τὴν ἐφηβικὴ περίοδο, ἀρχίζει ἡ ἐκδήλωση τῆς τάσεως πρὸς τὴν ἀνεξαρτησία καὶ τῆς στροφῆς τοῦ βλέμματος πρὸς τὴν ἐσωτερικὴ πραγματικότητα. Κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ ἐκδηλώνονται οἱ διαφορὲς ἀξιολογικὲς προδιαθέσεις τῆς ψυχῆς, παρουσιάζεται τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τοὺς διαφοροὺς τομεῖς τοῦ πολιτισμοῦ καὶ καθίσταται δυνατόν νὰ ἀναπτύσσεται ἡ συστηματικὴ σκέψη, ἡ ὁποία θεμελιώνεται πάνω σὲ ἀφρημένους ἐννοιες καὶ συλλαμβάνει βαθύτερες πνευματικὲς σχέσεις καὶ συναρτήσεις. Ὅστε κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ εἶναι σκόπιμο νὰ περιορίζεται ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱστορικῶν διηγήσεων, γιὰ νὰ διευκολύνεται ἡ εἰσαγωγή μαθημάτων, τὰ ὁποῖα προβάλλουν τὶς ιδέες μὲ ἐννοιολογικὴ ἀνάπτυξη. Βέβαια ἐννοεῖται, ὅτι καὶ τὰ μαθήματα αὐτὰ πρέπει νὰ διανθίζονται μὲ ἀνέκδοτα ἢ εὐδύνοπτα ἱστορικὰ καὶ διηγηματικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα, ὡς γνωστόν, εἶναι ἀρεστὰ καὶ στοὺς ἐνήλικες. Κατὰ τὴν ἡλικία αὐτὴ ἐπίσης ἐκκολάπτεται τὸ σκεπτικιστικὸ πνεῦμα ἀπέναντι στὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως, παρουσιάζονται οἱ πρῶτες συγκρούσεις, πού ἀναφέρονται στὴν γενετήσια ἢ σεξουαλικὴ σφαίρα, καὶ συνάπτονται οἱ πρῶτες φιλίες.

Ὅσον ἀφορᾷ ἔπειτα στοὺς νέους τῆς μετεφηβικῆς ἡλικίας ἢ τῶν τελευταίων τάξεων τοῦ Λυκείου, ὑπάρχουν ἰδιαιτέρως ψυχολογικὲς δυσκολίες, γιὰ τὶς ὁποῖες πρέπει νὰ μιλήσωμε σὲ ἰδιαιτέρο ἄρθρο μας στὸ ἐπόμενο τεύχος.

ΘΕΙΟΝΟΡΟΣ ΣΙΝΑ

Τοῦ κ. ΓΡ. Θ. ΣΤΑΘΗ

Δυὸ τρεῖς ἀμυδαλιές ἔξω στὸν κήπο τοῦ Μοναστηριοῦ, σὰν πιὸ γόνιμες ἐρμητίσσειες, ὀλάνθισαν κι ἀνοιξιασμένα τὰ κλωνάρια τους ὀρθώνονται σὲ δέηση στοὺς ὀρθρους καὶ στοὺς ἐσπερινούς. Στοχάζομαι, μὰ κι ἄπορῶ, πῶς τὸ ἀνθίσμα τῆς ἀμυδαλιάς ἢ τὸ εὐώδιασμα τοῦ δυόσμου ἢ ὁ ἄλαος τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ δὲν γίνονται γιὰ νὰ ζυπνοῦν τίς ψυχαγίχτρες ἀνοιξες στοὺς ἀπόκοσμους καλόγερους μὲ τὸ χνουδάτο μάτι ποῦ ξέρει καλύτερα νὰ κοιτάζει κατὰ μέσα, ἀλλὰ νὰ στεριώνουν τὰ κάστρα τοῦ Μοναστηριοῦ διαλαλώντας πῶς ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ φροντίζει καὶ γι' αὐτὰ καὶ γιὰ τοῦτα. Τὸ τάραγμα τῆς ψυχῆς ἐδῶ γίνεται ἀπ' τὸν οὐρανὸ καὶ γιὰ τὸν οὐρανὸ.

Περπατώντας στὸν κήπο στὰ χέρια μου ἔτριψα μάρθο καὶ δυόσμο καὶ πίκρανα τῆ γλώσσα μου σαγκάροντας ἓνα δαφνόφυλλο. Τοὺς στοχασμούς μου ποῦ φτερουγοῦσαν παράταιρα σ' ἄλλα περβόλια σὰν ἄσπιδες τοὺς ἔσειρε κοντὰ μου ὁ ἄλαος κάποιου πετροκότουφα ποῦ κυκλόφερνε ἀπάνω μου!

— Πουλί, ἂν σ' ἐσπειλε ὁ Θεὸς
κελάηδησέ μου πάλι!

Καὶ τὸ πουλί φτεροπαίρνοντας κατὰ τὸ Χωρήβ μὲ καταγλύκανε μὲ τὸ μεγαλυνάρι του. Ὅλα ἐδῶ μιλοῦν γιὰ τὸ Θεὸ ἔβρισκονται στὰ χνάρια του. Ἡ ἐρμησιὰ σου σπάζει τ' αὐτιά μὲ τῆ σιωπῆς τῆς οἱ ἐρμημίτες — τὰ πουλιά, μὲ τὰ μεγαλυνάρια τους ὁ οὐρανός μὲ τ' ἀτλάζι του καὶ τ' ἄστρα του τὰ κόκκαλα τῶν ἀσκητῶν καὶ τῶν γερόντων στὸ κοιμητήρι μὲ τὴν ἀφθαρσία τους καὶ τ'

ἄρωμά τους τὸ Μοναστήρι μὲ τοὺς ἁγίους του, τὰ καντηλόκερα, τίς σημαντροκαμπάνες, τὸ ψάλισμο «ἀπό φυλακῆς πρῶις μέχρι νυκτός»...

Βλέποντας ἀπ' τὴν κορυφὴ Σινᾶ (ὕψόμετρο 2.412 μέτρα) τὴν ἑκτασιὸλοτριγυρα καὶ μὲ τὸ πλάνημα ποῦ κάνει στὴ ματιά ἡ διαύγεια τῆς ἀτμόσφαιρας οἱ ἀποστάσεις κρύβουν τίς μεγάλες χαράδες κι ἡ ἀσπρόκόκκινη γρανιτένια ἐρημος ἀπλώνεται σὲ πρῶτο πλάνο μοιάζοντας μὲ σεληνιακὸ ὠκεανό, ποῦ σὲ καιροὺς ἄλλοτινοὺς ἔσπασε τ' ὄροθῆσι του καὶ χύθηκε τρικυμιμένος καὶ θολὸς ἐδῶ, ὅπου ἄεφανα πετρώθηκε στὸ κοίταγμα τοῦ «ἐπιβλέποντος ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιούντος αὐτὴν τρέμειν, τοῦ ἀπαμένου τῶν ὀρέων καὶ καπνίζοντος» (ργ' ψαλμός), ἂν ἐπικαλεσθοῦμε ποιητικὴ φαντασία.

Ἡ ἀνάσα τοῦ γρανιτέ, παγερὴ τὸ χειμῶνα κι ὅλες τίς νύχτες καὶ καυτερὴ τίς μέρες καὶ τὸ καλοκαίρι, εἶναι τὸ ζωντανὸ στοιχεῖο ποῦ ἀναδέύει ἀκατάπαυστα καὶ τὸ κυριώτερο ποῦ εἶχαν κι ἔχουν νὰ νικήσουν οἱ ἀββάδες καὶ οἱ ἀσκητές. Τ' αὐτιά συνεχῶς βουίζουν σπασμένα ἀπ' τῆ σιωπῆ δὲν τὴν ἀντέχουν τόση! Ὅσο καὶ νὰ φωνάξεις ἀντίλαλο δὲν ἀκούς. Οἱ γρανιτες θαρρεῖς καὶ βουβάθηκον τότε ποῦ καπνίζονταν στὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ ἢ προστάχτηκαν νὰ μόνουν σιωπηλοὶ ν' ἀκούει καὶ ν' ἀκούεται μονάχα ὁ Θεός...

★

Αὐτὸ εἶναι τὸ Σινᾶ, «τὸ ὄρος ὃ εὐδόκησεν ὁ Θεὸς κατοικεῖν ἐν αὐτῷ» (ἐξ' ψαλμός). Σὲ τρεῖς τοπο-

θεσίες αὐτῆς τῆς γῆς «τῆς ἐρήμου καὶ ἄβατου καὶ ἀνύδρου», ἔκανε ὁ Θεὸς τρεῖς μεγαλειώδεις «ἐπιφάνειες». Τῆ μιὰ φορὰ μὲ τὸ ὄραμα τῆς ἀκατάφλεκτης Βάτου στὰ ριζὰ τοῦ Σινᾶ, κοντὰ στὸ φρέαρ, ὅπου ἡ Σεπφώρα μὲ τίς ἀδελφές της, κόρες τοῦ ἱερέως Ἰοθὼρ, πρωτογνώρισε τὸν μεγάλο προφήτη Μωυσῆ γιὰ νὰ τὸν παντρευτῆ ἀργότερα. Βοσκοῦσε κι ὁ Μωυσῆς τὰ πρόβατα τοῦ πεθεροῦ του τῆς μέρας ὅπου εἶδε τὸ μυστήριο τῆς καταφλεγμένης καὶ μὴ καιομένης βάτου. Κατεβαίνει ἀπὸ περιέργεια νὰ πλησιάσει καὶ κοντοφτάνοντας ἀκούει φωνὴ ἀγγελικὴ ἀπ' τὴ Βάτο «Μὴ ἐγγίσῃς ὧδε. Λύσον τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου ὅ γὰρ τόπος ἐν ᾧ σὺ ἔστηκας Ἦ ἡ Ἁ γί α ἐστίν» ("Ἐξοδος Γ'). Κατὰ τοὺς θεηγόρους ἐρμηνευτὲς τῆς Γραφῆς τὸ ὄραμα τοῦ Μωυσῆ στὴ Βάτο ἦταν προτύπωση τῆς ἀδιαφθορότητας τῆς Θεομήτορος καὶ τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Θεοανθρώπου Σωτῆρος.

Ἐν Σιναίῳ τῷ ὄρει κατειδέ σε
ἐν τῇ βάτῳ Μωυσῆς
τὴν ἀφλέκτως τὸ πῦρ τῆς Θεο-
(τητος
συλλαβοῦσαν ἐν γαστρί.
(εἰρμός θ' ὠδῆς Γ' ἤχου —
Δαμασκηνός).

Ἡ κατὰ παράδοση αὐτὴ βάτος, σὰν ἄβατο κι ἅγιο χνάρι, φυλάγεται στὸ Μοναστήρι τοῦ Σινᾶ.

Τὴν ἄλλη φορὰ ὁ Θεὸς κλίνοντας τοὺς οὐρανοὺς ἀκούμπησε στὴν κορυφὴ τοῦ Σινᾶ ἐν μέσω «φωνῶν καὶ ἀστραπῶν καὶ νεφέλης γνοφώδους» χρησιμοποιώντας το σὰν τράπεζα νὰ ὑπαγορεύσει τὴ θέλησή του γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ πλανημένου ἀνθρωπίνου γένους. «Ἐγένετο δὲ τῆ ἡμέρα, τῆ τρίτη, γεννηθέντος πρὸς ὄρθρον καὶ ἐγένοντο φωναὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ νεφέλη γνοφώδης ἐπ' ὄρος Σινᾶ, φωνὴ τῆς σάλπιγγος ἤχει μέγα... Τὸ δὲ ὄρος τὸ Σινᾶ ἐκαπνίζετο ὅλον, διὰ τὸ καταβεθῆκεναι τὸν Θεὸν ἐπ' αὐτὸ ἐν πυρὶ ἀνέβαινε δὲ καπνός ὡσεὶ καπνὸς καμίνου» ("Ἐξοδος ΙΘ').

Συγκατάβαση και κατάβαση του Θεού στη γη με τα έπουράνια τάγματα των αγγέλων, με άστραπες και φωνές και σάλπιγγες, δηλωτικά της παρουσίας του. Από τότε κι οι γρανίτες της κορυφής αυτής βουβάθηκαν και φαντάζουν καπνισμένοι. Σ' αυτή την κορυφή πάτησε ο Θεός για να θεοποιήσει τον άνθρωπο με το Νόμο του. Από τον σαστισμό τους έμειναν όλα έκστατικά «οὐ δυνήση ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου. Καὶ ἐκάλεσεν Κύριος τὸν Μωυσῆν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ, ἐκ μέσου τῆς νεφέλης» τὸ δὲ εἶδος τῆς δόξης τοῦ Κυρίου ὡσεὶ πῦρ φλέγον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους» (Ἔξοδος ΚΔ'). Ἐκάλεσε τὸν Μωυσῆ ἐκεῖ γιὰ νὰ τοῦ δώσει «τὰ πυξία τὰ λίθινα καὶ τὸν Νόμον καὶ τὰς ἐντολάς, ἃς ἔγραψα νομοθετῆσαι αὐτοῖς».

Ἡ ἄλλη θεοφάνεια στὸ Σινᾶ εἶναι ἡ φοβερὴ ὄπτασία πού εἶδε ὁ ἔνσαρκος ἄγγελος, ὁ προφῆτης Ἡλίας στὸ σπήλαιό του στὸ Χωρήθ — στὸ λαϊμὸ ἀπὸ ὅπου ὑψώνεται ἡ κορυφὴ τοῦ Μωυσῆ καὶ πού σώζεται κάτω ἀπ' τὴν Ἁγία Τράπεζα τοῦ ὁμώνυμου παρεκκλησιῶ. Κατάφυγε ἐδῶ ὁ προφῆτης ν' ἀποφύγει τὴ μάνητα τῆς Ἰεζάβελ· κι ἐδῶ μίλησε μετὰ τὸ Θεὸ ὅταν τοῦ πρόβαλε τὴν ἀπορία, γιατί δὲν ἐκδικεῖται μετὰ τὰς καὶ σημεῖα τοὺς ἀδίκους καὶ ἀνόμους. «Καὶ ἰδοὺ ρῆμα Κυρίου πρὸς αὐτόν, καὶ εἶπεν'... ἐξελεύσῃ αὔριον καὶ στήσῃ ἐνώπιον Κυρίου ἐν τῷ ὄρει· ἰδοὺ παρελεύσεται Κύριος, καὶ ἰδοὺ πνεῦμα μέγα κραταιόν, διαλύων ὄρη καὶ συντρίβων πέτρας ἐνώπιον Κυρίου ἐν τῷ ὄρει· οὐκ ἐν τῷ πνεύματι Κύριος, καὶ μετὰ τὸ πνεῦμα συσσεισμός, οὐκ ἐν τῷ συσσεισμῷ Κύριος· καὶ μετὰ τὸν συσσεισμὸν πῦρ, οὐκ ἐν τῷ πυρὶ Κύριος· καὶ μετὰ τὸ πῦρ φωνὴ αὔρας λεπτῆς, κάκει Κύριος» (Βασιλειῶν Γ', ΙΘ').

Ἔτσι λοιπὸν αὐτὸ τὸ ὄρος Σινᾶ εἶναι ἁγιασμένο ἀπ' τὰ θεμελιώδη μέχρι τὴν κορυφὴ του, γιατί τὸ ἅγιξε ὁ Θεός. Ἄς μὴ καυχίεται κα-

νένα ἄλλο βουνὸ γιὰ τοὺς θεοὺς του, γιὰ τοὺς δρυμούς του καὶ τὰ θηρία του, γιὰ τὰ δρολόπια του ἢ τοὺς κελαηδισμοὺς τῶν ἀηδονιῶν, γιὰ τίς αὔρες ἢ τὰ γάργαρα νερά του, γιὰ τοὺς γλυκασμούς πού χύνουν ποιμενικὰ σουραυλία ἢ τὴν ἀνθρακιά καὶ τοὺς καπνοὺς ἀπ' τίς καλύβες τῶν κατοίκων του. Ἐδῶ «ἐπέφανεν ὁ Θεός» καὶ τὸ σημάδεψε μετὰ τίς βροντὲς καὶ τίς ἀστραπὲς τοῦ τὸ καταγλύκανε μετὰ τὴν εἰσαία χειρουργικὰ μελωδήματα τὸ κατάρδεψε μετὰ θεία νάματα τὸ ἄλωσε «ἐν ἤχῳ σάλπιγγος»· τὸ ἔκαψε γιατί «πῦρ καταναλίσκον τὸ Θεῖον» (Ἐρωταποκρίσεις Μ. Ἀθανασίου) καὶ τοῦ μίλησε μετὰ «φωνὴ αὔρας λεπτῆς».

Σ' αὐτὸ τὸ Θειονόρος, τὸ θεοβάδιον, ἀκόμα πρωτοστήθηκε ἡ Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου καὶ προτυπώθηκαν ὅλα τὰ κατοπινὰ θεία μυστήρια. Ὁ ἄνομος Ἰσραὴλ προαιδεύτηκε σαράντα ὀλόκληρα χρόνια ἐδῶ, ἀνένοιαστος ἀπὸ κάθε βιστικὴ μέριμνα· γεννημένος στὴν ἔρημο γυμνός ντύθηκε τὸ λαμπρὸ χιτῶνα τοῦ Νόμου γιὰ νὰ εἰσελθεῖ στὴ Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας. Κι ἐκεῖνο τὸ ψαλμικὸ «ἄρτον Ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος» (Ἐζ' ψαλμός) πού πρέπει κάθε θνητός νὰ τὸ 'χει μέτρο τῆς ἀγνωμοσύνης του καὶ τῆς ἀνταρσίας του κατὰ τοῦ Θεοῦ, δὲ θέλει μόνο νὰ ὑπενθυμίσει τὸ «μάννα» — τὸ ἀνεβατὸ ψωμί καὶ τὴν «ὄρτυγομήτρα» — ἀλλὰ τὰ θεία νάματα πού ἔβρεξαν οἱ οὐρανοὶ σ' αὐτὴν τὴν ἔρημο γιὰ νὰ 'χουν ὅλες οἱ φυλὲς καὶ γενεὲς πρόσφορη τὴ γεύση οὐρανῶν.

Ἔτσι εὐκολώτερα καταλαβαίνουμε τὸ

«οἱ πεποιθότες ἐπὶ Κύριον
εὐόκασιν ὄρει τῷ ἁγίῳ»
(ἀναβαθμοὶ Β' ἤχου)

καὶ χαϊρόμαστε τὴν ποιητικὴ ἔξαρση
ἐξήνθησεν ἡ ἔρημος
ὡσεὶ κρίνον Δέσποτα!

Τοῦ κ. ΑΠ. Ε. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

Καθηγ. Πανεπιστ. Θεσσαλονίκης

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία εἶναι ὁ μόνος θεσμός ἀπὸ τὸ παλαιὸ βυζαντινὸ καθεστῶς, πού ἔμεινε σχεδὸν ἀθικτος ὑστερ' ἀπὸ τὴν ἐπιβολὴ τῶν Τούρκων. Ὁ σουλτάνος Μεχμέτ Β', ἔεκινώντας κυρίως ἀπὸ αἰτία ἱστορική, οικονομικὰ καὶ πολιτικά, θέλει νὰ διατηρήσῃ τὸν θεσμό αὐτὸν καὶ ἐκμεταλλευσόμενος τὴν διάσπαση Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἀνεβάζει στὸν πατριαρχικὸ θρόνον τὸν μοναχὸ Γεννάδιο, τὸν κατὰ κόσμον Γεώργιο Κουρτέση τὸν Σχολάριο, ἄνδρα μετὰ μεγάλη θρησκευτικότη-
τα καὶ μόρφωση. Μετὰ τὴν ἀνοδο τοῦ Γενναδίου στὸν πατριαρχικὸ θρόνον ἐπικρατοῦν οἱ ἀνθρῶπικοι, δηλαδὴ ἐκείνοι οἱ ὁποῖοι δὲν δέχονται τὴν ἔνωση τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τὴν Δυτικὴ. Σκοπὸς τοῦ σουλτάνου εἶναι νὰ ἀπομονώσῃ τοὺς ὀρθόδοξους ἀπὸ τοὺς δυτικούς, ὥστε νὰ μὴν ἐλπίζουν σὲ στρατιωτικὴ ἢ οικονομικὴ βοήθεια ἀπὸ τὴν Δύση. Παραχωρεῖ προνόμια στὸν πρῶτο πατριάρχη, πού ἐπεκτείνονται καὶ στοὺς μητροπολίτες καὶ ἄλλους ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ δὲν ἄργει ὑστερ' ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια νὰ καταπατήσῃ τὰ προνόμια αὐτά.

Στὴν βαθμιαία ἄρση τῶν προνομίων αὐτῶν καὶ τὴν συνεπόμενη κατάπτωση τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου δὲν εἶναι ἀμέτοχοι καὶ οἱ ἴδιοι οἱ Ἕλληνες, ἰδίως διάφοροι ἐπίσημοι, οἱ ὁποῖοι ἀποβλέπουν ν' ἀνυψώσουν στὸν θρόνον πρόσωπα προσκεῖμενα πρὸς αὐτοὺς, ἔστω καὶ ἀνίκανα. Καὶ γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχουν αὐτὸ, δὲν διατάζουν νὰ δωροδοκοῦν ἰσχυροὺς ἀξιωματούχους τοῦ περιβάλλοντος τοῦ σουλτάνου καὶ νὰ προσφέρουν ὡς δῶρα χιλιάδες χρυσᾶ νομίσματα καὶ σ' αὐτὸν ἀκόμη τὸν ἴδιο τὸν σουλτάνο. Ἀποτέλεσμα νὰ ἐπιβαρύνεται τὸ ταμεῖο τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου καὶ ἡ παραχώρηση ἱερατικῶν ἀξιωμάτων νὰ γίνεται ἀντικείμενο συναλλαγῶν καὶ ἐμπορίου. Τὸ παράδειγμα αὐτὸ εἶχε τὸν ἀντίκτυπό του καὶ στὶς ἐπαρχίες, ὅπου οἱ ἀρχιεπίσκοποι δέχονταν χρήματα ἢ δῶρα ἀπὸ τοὺς υποψήφιους ἐπισκόπους ἢ ἱερεῖς. Εἶναι τὸ κακὸ τῆς σιμωνείας.

Μολαταῦτα ἡ αἴγλη τοῦ πατριαρχείου ὄχι μόνον διατηρήθηκε ἐπὶ τουρκοκρατίας, ἀλλὰ καὶ μεγάλωσε ἀκόμη περισσότερο. Ὁ πατριάρχης εἶναι τώρα ὄχι μόνον ὁ ἀνώτατος ἐκκλησιαστικὸς ἀρχηγός τῶν ὀρθόδοξων ραγιάδων, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀνώτατος πολιτικός, ἐφόσον δὲν ὑπάρχει πιά κράτος· θεωρεῖται δηλαδὴ καὶ ὀνομάζεται ἀπὸ τοὺς Τούρκους «μπετ μπασή» (ἐθνάρχης).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ*

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ
Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

382. Εἰς περίπτωσιν θανάτου γυναικὸς λεχὼ, ἐπιτρέπεται ἡ τοποθέτησις τοῦ λειψάνου εἰς τὸν κυρίως ναὸν διὰ τὴν ψαλῆ ἢ νεκρώσιμος ἀκολουθία ὡς συνήθως ἢ εἰς τὸν νάρθηκα; (Ἐρώτησι Αἰδεσμ. Κ. Ματσοῦλα).

383. Εἰς γυναῖκα λεχὼ ἀποθιώσαν προτοῦ σαραντίσει, ποίας εὐχὰς θὰ ἀναγνώσει ὁ ἱερεὺς διὰ τὴν εἰσαχθῆ εἰς τὸν ναὸν καὶ ψαλῆ ἢ νεκρώσιμος ἀκολουθία; (Ἐρώτησι Αἰδεσμ. Β. Κάγκας).

Στὴ συνέχεια ὅσων γράψαμε στὴν ἀπάντησι στὶς τρεῖς προηγούμενες ἐρωτήσεις πρὶν μποῦμε στὴν ἀπάντησι στὶς δύο ἀνωτέρω, θὰ πρέπει νὰ σημειώσουμε δύο λόγια γιὰ τὸ πρῶτο μέρος τῆς ἀκολουθίας τοῦ σαραντισμοῦ, τὸ πρῶτο ζεῦγος δηλαδὴ τῶν εὐχῶν ποὺ ἀφοροῦν στὴ μητέρα τοῦ παιδιοῦ. Καὶ οἱ δύο αὐτὲς εὐχὲς εἶναι μεταγενέστερες· δὲν ἀπαντοῦν στὰ πρὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος χειρόγραφα καὶ εἶναι ἐπηρεασμένες ἀπὸ τὶς περὶ ἀκαθαρσίας τῆς γυναικὸς μετὰ τὸν τοκετὸ διατάξεις τοῦ Λευϊτικοῦ. Τώρα, ἂν ἰσχύουν αὐτὲς στὴν χριστιανικὴ Ἐκκλησία καὶ μέχρι ποιοῦ βαθμοῦ δὲν εἶναι τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ γράφοντος νὰ ἀπαντήσῃ. Ἀναπάντητο εἶναι καὶ τὸ ἐρώτημα γιὰ τὴν γυναῖκα μόνον θεωρεῖται ἀκάθαρτη καὶ ὄχι καὶ ὁ συνυπεύθυνος γιὰ τὴν γέννησι τοῦ παιδιοῦ ἄνδρας τῆς.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, παρὰ τὴν μεταγενέστερα εἰσαγωγὴ τῶν εὐχῶν αὐτῶν στὰ Εὐχολογία μας, σήμερα εἶναι ἐν χρήσει καὶ ἀπὸ λαϊκὴ μᾶλλον ἐπίδρασι ἐπισκίασαν τὸν ἀρχικὸ σκοπὸ τῆς ἀκολουθίας τοῦ σαραντισμοῦ καὶ ἐπηρέασαν ἀκόμη καὶ τὸν τίτλο τῆς σὲ πολλὰ μεταγενέστερα χειρόγραφα, ποὺ ἀπὸ ἀκολουθία ἢ εὐχὴ τοῦ σαραντισμοῦ ἢ τοῦ ἐκκλησιασμοῦ τοῦ βρέφους ἔγινε ἀκολουθία τοῦ σαραντισμοῦ ἢ τοῦ ἐκκλησιασμοῦ τῆς γυναικὸς.

Σὲ τί ὑπερβολὲς ἐφθασαν ὠρισμένες τέτοιες ἀντιλήψεις μπορεῖ νὰ συμπεράνη κανεὶς καὶ ἀπὸ τὸν λη' κανόνα τοῦ ἀγίου Νικηφόρου, κατὰ τὸν ὁποῖο ἂν βαπτίζεσθαι τὸ βρέφος πρὶν ἀπὸ τὸ σαραντι-

σμό, ἔπρεπε νὰ τὸ θηλάξῃ ἄλλη γυναῖκα «δεδαπτισμένη καὶ καθαρὰ». Στὴ δὲ μητέρα τοῦ παιδιοῦ δὲν ἐπιτρέπεται οὔτε νὰ μπῆ στὸν κοιτῶνα τοῦ βρέφους οὔτε κἀν νὰ τὸ ἐγγίξῃ «ἕως ἡμέρας τεσσαράκοντα, ἐφ' ᾧ εἰς τέλος καθαρθῆναι καὶ λαβεῖν παρὰ τοῦ ἱερέως εὐχήν». Εὐτυχῶς ὅμως παρόμοιες ἀντιλήψεις δὲν γίνονταν ἀπὸ ἄλλους ἀδιαιματύρητα δεκτὲς, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν ἀπόκρισι Πέτρου τοῦ χαρτοφύλακος, ποὺ θεωρεῖ ἀπαραίτητο τὸ θηλασμὸ τοῦ βαπτισμένου βρέφους ἀπὸ τὴν ἀσαράντιστη μητέρα του, «ἵνα μὴ ἀπόλυται (τὸ βρέφος)». Ἀνάλογη εἶναι καὶ ἡ θέσι ποὺ παίρνει ὁ ὁσιος Νικόδημος ὁ ἀγιορείτης σὲ ὑποσημείωσι στὸν ἀνωτέρω κανόνα.

Μία ἀπὸ τὶς ἀπαράδεκτες αὐτὲς ὑπερβολὲς εἶναι καὶ αὐτὴ ποὺ θέτουν οἱ ἀνωτέρω ἐρωτήσεις. Οἱ δύο πρῶτες εὐχὲς τοῦ σαραντισμοῦ ζητοῦν τὸν καθαρισμὸ τῆς γυναικὸς, ποὺ εἶναι ζωντανὴ καὶ ὄχι πεθαμμένη. Θὰ εἶναι πέρα ἀπὸ κάθε λογικὴ ἢ ἀνάγκη τὸς στὸ νεκρὸ σῶμα τῆς καὶ ἡ ἀναφορὰ στὸν Θεὸ δεήσεων γιὰ τὴν ἀποκατάστασι τῆς υγείας τῆς καὶ γιὰ νὰ ἀξιωθῇ νὰ εἰσέλθῃ στὸν ναὸ τοῦ Κυρίου καὶ νὰ μετᾶσχη τῶν μυστηρίων.

Ἄν προβληθοῦν καὶ πάλι οἱ περὶ καθαρῶν καὶ ἀκαθάρτων διατάξεις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, δὲν ἔχουμε παρὰ νὰ ὑπομνήσουμε ὅτι, ὄχι μόνον οἱ ἀσαράντιστες γυναῖκες, ἀλλὰ καὶ οἱ ἴδιοι οἱ νεκροὶ θεωροῦνται ἀπὸ τὶς Μωσαϊκὰς διατάξεις ἀκάθαρτοι, καθὼς καὶ ὅσοι ἄγγισαν τὸ νεκρὸ καὶ τὸ σπίτι στὸ ὁποῖο πέθανε ἄνθρωπος καὶ ὅσοι μπῆκαν σ' αὐτό, ἀκόμη καὶ τὰ σκεῦη τοῦ σπιτιοῦ ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρες (Ἀρ.θμ. ιθ' 11 ἐξ.).

Δὲν νομίζω πὼς θὰ ἦταν ἄσχετη πρὸς τὶς ἀνωτέρω ἐρωτήσεις καὶ πρὸς ἄλλες παρόμοιες ἢ ὑπόμνησι τῶν συστάσεων τοῦ ἀποστόλου Παύλου νὰ μὴ προσέχουν οἱ χριστιανοὶ «ἰουδαϊκοῖς μύθοις καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων», γιὰ τὴν «πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς καθαρῶις, τοῖς δὲ μεμιαμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρὸν, ἀλλὰ μεμιάναντα αὐτῶν ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις» (Τίτ. α' 14-15). Ἐκεῖνα ποὺ μολύνουν τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν ἐμποδίζουν ἀπὸ τοῦ νὰ λατρεύσῃ τὸν ζῶντα Θεὸ δὲν εἶναι οὔτε οἱ νεκροὶ οὔτε οἱ φυσικὲς λειτουργίαι τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἀλλὰ τὰ νεκρὰ ἔργα, ποὺ μιάνουν τὴν συνείδησί μας (Ἐβρ. θ' 14).

Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Τοῦ κ. Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ

Ἡ Παναγιά ὑπῆρξε πάντα ἀντικείμενο ἀγάπης καὶ τιμῆς ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας. Τὸ μαρτυροῦν οἱ πάμπολλοι ναοί, τὸ πλῆθος τῶν ξωκκλησιῶν, ὁ μεγάλος ἀριθμὸς τῶν εἰκονογραφικῶν τύπων, οἱ ἀφθονες παραδόσεις, ἡ ἀφιέρωση τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ποὺ καὶ «περιδῶλι τῆς» καλεῖται, καὶ πάμπολλα κείμενα πεζὰ καὶ ἔμμετρα ἀπὸ τῆς βυζαντινῆς περιόδου ἕως τῆς μέρας μας ποὺ ἀναφέρονται στὸ πανάγιο πρόσωπό Της. Γιὰ τῆς βυζαντινῆς ποίησης μπορεῖ νὰ δῆ τῶρα κανεὶς τὸ βιβλίο τοῦ Θεοδώρου Εὐδή: Βυζαντινὴ Ὑμνογραφία, ἐκδ. «Νικῶδημος» 1978, σσ. 169-197, 297-305 κ. ἄ. Εἰδικώτερα γιὰ τὴν Παναγία στὴ λειτουργικὴ ποίηση τῶν Χριστουγέννων ἔχει πραγματευθῆ ὁ Π. Β. Πάσχος στὸ περιοδικὸ «Κοινωνία» τὸ 1974. Γιὰ τῆς νεοελληνικῆς ποίησης ὑπάρχει τὸ μελέτημα τοῦ Καθηγητῆ Γεωργίου Θ. Ζώρα «Ἡ Παναγία εἰς τὴν Νεοελληνικὴν Ποίησιν», Κείμενα καὶ Μελέται Νεοελληνικῆς Φιλολογίας ἀριθμ. 112, Ἀθήναι 1977, περιορίζεται ὅμως στουὺς παλαιότερους ποιητὰς καὶ κατὰ παράδοξο τρόπο δὲν ἀναφέρει ἀπὸ τὴν ποίηση τοῦ Τάκη Παπασιῶνη τοῦλάχιστον τῆς «Λιτανεῖας τῆς Παναγίας» (1919), ἀπὸ τὴν ποίηση τοῦ Ἁγγελου Σικελιανοῦ τὸν «Ὑμνον στὴν Παναγιά» (Λυρικὸς θῖος, τόμ. δ', ἐκδ. «Ἰκαροῦ», σσ. 139-141), τῆς «Δέησης» (στὴν Παναγιά) τοῦ Κ. Π. Καβάφη κ. ἄ., ἐνὸς τῶν Παλαμᾶ ποὺ ἔδωσε τόσους συγκινημένους στίχους μὲ θέμα τὴν Παναγιά μας ἀναφέρει ἀπλῶς.

Ἄλλὰ τὸ σημαντικώτερο εἶναι ὅτι καὶ στὶς μέρες μας ἡ Παναγία στέκεται πηγὴ ἐμπνεύσεως γιὰ πολλοὺς σύγχρονους μας Ἑλληνας ποιητὰς, καὶ δὲν ἐννοοῦμε τοὺς αὐτολεγομένους «χριστιανούς», ἀλλὰ τοὺς δόκιμους ποιητὰς τοῦ καιροῦ μας, ποὺ τῆς ἀφιέρωνουν βιβλία ὀλόκληρα, αὐτοτελεῖς συνθέσεις, συχνὲς ἀναφορές. Ἡ Μαρία γενικὰ εἶναι ἓνα μοτίβο, ποὺ ἐπανερχεται συχνὰ στὴ νεοελληνικὴ ποίηση. Ἐδῶ ὅμως μᾶς ἐνδιαφέρει ἡ συγκεκριμένη μορφή τῆς Παναγίας. Ἐστὶ ἀπὸ τὴν ἀνθολόγησή μας θὰ ἀπουσιάσουν ποιήματα ἀξιόλογα, ὅπως τοῦ Μήτσου Λυγίζου, τοῦ Δημήτρη Σταθόπουλου ἢ τοῦ Γ. Ε. Στογιαννίδη, ποὺ ἔχουν ὡς θέμα μὲν Μαρία ἀόριστα καὶ ὄχι συγκεκριμένα τὴν Παναγία (βλ. καὶ τῆς Μορφῆς αἰθρίας, τὸ πρόσφατο βιβλίο δοκιμῶν τῆς Εἰ. Παπακρήστου-Πάνου, ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τῆς θαλασσινῆς Μαρίας).

Ἐνα ὀλόκληρο ποιητικὸ βιβλίο μὲ τὸν τίτλο «Ταπεινὸς αἶνος πρὸς τὴν Παρθένο Μαρία» (Θεσσαλονικὴ

1977) γραμμένο μὲ τὸ χέρι καὶ στολισμένο ἀπὸ τὸν Ἀργύρη Κούντουρα ἔδωσε ὁ γνωστὸς ποιητὴς τῆς Θεσσαλονικῆς Τάκης Βαρθιτσιώτης. Ἑλληνικὴ θάλασσα, καλοκαίρι, ὀλόλευκα μοναστήρια, Δεκαπενταγύγουστο, ἀποτελοῦν τὸν περίγυρο ὅπου ἀνθίζει ἡ εὐλάβεια τοῦ ποιητῆ πρὸς τὴν Κεχαριτωμένη:

«Ἀχιδα Ἐσὺ τοῦ θνακιοῦ
Σύσκιο πασίχαρο κρινάκι
Ζεσὸ φιερό περιστεριοῦ
Στὸ πέτρινό μας τὸ σπιτάκι.
Ἦ Παναγίτσα ἠλιόκαλη δική μας
Παρηγοριά μας καὶ καταφυγή μας...».

Σὲ κάθε σχεδὸν ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ Ὁδυσσεῆ Ἐλύτη, τοῦ τιμημένου μὲ τὸ βραβεῖο Νόμπελ γιὰ τὴ λογοτεχνία ποιητῆ μας, ἡ Παναγία ἐρχεται καὶ ξανάρχεται: δεμένη πάντα μὲ τὸ Αἶγαίο, τὸ πέλαγος ποὺ συμβολίζει τὴ δύναμη καὶ τὴν καρτερίαν τῆς Ρωμοσύνης, σκέπη καὶ προστασία τῆς. Στουὺς «Προσανατολισμούς» τοῦ κιόλας τραγουδοῦσε:

«Μὲ τὸ καῖκι καὶ μὲ τὰ πανιά τῆς Παναγίας
Ἐφουγαν κατευόδιο τῶν ἀνέμων...
Στὰ πρῶτα σπλάγχνα τοῦ ὁ καιρός. Μπορεῖς νὰ δεῖς
ἀκόμη
Πρὶν ἀπ' τὴν ἀρχικὴ φωτιά τὴν ὁμορφιά τῆς ἄμμου
Ἄου ἐπαιζες τὸν ὄγκο σου κι ὅπου εἶχες τὴν
ἐδχὴ
Ἐκατόφυλλη, ἀνοιχτὴ στὸν ἄνεμο τῆς Παναγίας».

Στὸ ἀριστουργηματικὸ «Ἄξιον ἔστι» ἡ Παναγία μνημονεύεται καὶ πάλι: μαζί μὲ τὸ ἑλληνικὸ πέλαγος:

«Οἱ σημαντόρες ἄνεμοι ποὺ ἱεροουγοῦνε
ποὺ σηκώνουν τὸ πέλαγος σὰ Θεοτόκο
ποὺ φυσοῦν καὶ ἀνάδουν τὰ πορτοκάλια
ποὺ σφυρίζουν σὰ ὄρη κι ἔρχονται...».

Στὸν «Ἡλιο τὸν πρῶτο», ἄλλη σημαντικὴ συλλογὴ τοῦ, ἡ Παναγία δένεται περισσότερο μὲ τὸ πέλαγός μας:

«Κι ἡ Παναγία χαίρεται ἡ Παναγία χαμογελά
Τὸ πέλαγο εἶσι ποὺ κυλάει βαθιὰ πόσο τῆς μοιάζει...».

Ἐπίσης πάντα ποιητής σὲ ποίημά του ἄλλης συλλογῆς του, «Τὰ τζιτζίκια», παρομοιάζει τὸ πέλαγο μὲ ποδιὰ τῆς Παναγίας, ὑποδηλώνοντας μὲ τὴν ἔξοχη αὐτὴ μεταφορὰ τὴν κυριαρχία τῆς πάνω σ' αὐτὸ καὶ στὸν Ἑλληνισμό:

«Ἡ Παναγιά τὸ πέλαγο κρατοῦσε στὴν ποδιά της
Τὴ Σίκινο, τὴν Ἀμοργὸ καὶ τ' ἄλλα τὰ παιδιὰ
της...».

Ἡ Παναγία εἶναι στὴν ποίησή τοῦ Ὀδυσσεῦ Ἑλύτη μοτίβο κυριαρχικό, ὅπως ὁ ἥλιος, τὸ νερό, τὰ κοχύλια, τὸ φῶς τὸ ἑλληνικό. Στοιχείο - κύτταρο τῆς φυλῆς, ποὺ ἐκφράζει. Θαλασσινή, Αἰγαιοπελαγίτισσα εἶναι καὶ ἡ Παναγία τοῦ Ἄ γ γ ε λ ο υ Π α ρ θ έ ν η, ποὺ τῆς ἀφιερώνει ἓνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα ποιήματα τῆς συλλογῆς του «Τὰ σήμαντρα τοῦ Αἰγαίου», τὸν «Ἐὐαγγελισμό»:

«Νὰ ἡ Μεγάλῃ Παναγιά ποὺ ξεδιπλώνει τὶς φτεροῦγες Της,
χρυσές, γαλάζιες καὶ λευκές, νὰ μᾶς περιοκεπάσει.
Ἀνθίζον τὰ χαμόγελα σίης προσδοκίας τὸ φράχτη
καὶ ραίνουνε λεμονοανθούς οἱ αἶθρες τὰ μαλλιά μου,
ποὺ ἀπλώνουν ἴσκιους ὡς τὸ βαθὺ πέλαγος!
Καλὴ Κυρά, Καλὴ Κυρά, μιὰν ἄσπρη δὸς μου φορεσιά...».

Ἀκόμη πιὸ ζεστὴ εἶναι ἡ ἀφή τοῦ Δ η μ ή τ ρ η Φ ε ρ ο ύ σ η στὴ «Μαρία Θαλασσινή» ἓνα ἀπὸ τὰ καλύτερα ποιήματα τῆς τελευταίας του συλλογῆς «Ἡ Τρίτη ὥρα» (Ζαχαρόπουλος, 1980) καὶ μιὰ ἀπὸ τὶς εὐτυχέστερες ἐμπνεύσεις καὶ ἐπιτυχέστερες πραγματώσεις του στὸν ποιητικὸ χῶρο. Τὸ ποίημα διακρίνει ἀδρότητα, συγκινησιακὸς συνειρμὸς καὶ ἔντονη αἴσθησις τοῦ αἰγαιοπελαγίτικου χῶρου. Παραθέτομε μόνον τὴν πρώτη καὶ τελευταία στροφὴ του:

«Μὲ τὴν Παναγιά χέρι χέρι
περπάτησα ὅλο τὸ Αἰγαῖο
Βγῆκα σὶς ἀκτὲς τοῦ Νοτιᾶ
καὶ σ' ἀκρωτήρια τῶν ἀνέμων
Πῆρα βῆμα βῆμα
τὰ μελιέμια τῶν καρδιῶν
κι ἔφαγα μαζί τους νεράτζί θαλασσινά...
Μὲ τὴν Παναγιά χέρι χέρι
περπάτησα ὅλο τὸ Αἰγαῖο
Στὰ μάτια της
εἶναι γραμμένα δρομολόγια καὶ τόξα
Θαλασσινὴ γλάνκῃ Κυρά
εἶσ' ὁ μαγνήτης κι ἡ θελόνα τῆς πωξίδας
Εἶσαι ἡ σόφα τοῦ ἀγέρα ποὺ φροῶ
Χαῖρε τιμόνι τῆς καρδιάς
καὶ τῆς ἐλπίδας».

Ἀληθινὴ ζωγραφιά εἶναι τὸ μικρὸ ποίημα ποὺ μὲ τὸν τίτλο «Ἡ Χαρὰ τῆς Παναγιάς» ἔγραψε ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀξιολογώτερους σύγχρονους ποιητὲς μας ὁ Ν ι κ η φ ὀ ρ ο ς Β ρ ε τ τ ᾶ κ ο ς («Ὀδοιπορία, 6', σελ. 111). Ὁμορφιὰ ἀνείπωτη δοσμένη σὲ στίχους:

«Ἡ Παναγία χτενίζει τὰ χροῦσά της μαλλιά
σὸ μικρὸ της παρόθυρο -
μὰ
θαλασσινὰ πεταλούδα πετᾷ γύρω ἀπ' τὴ μία της
πλεξούδα ποὺ κρέμεται.
Βασιλεύει ὁ ἥλιος.
Ὁ Ἰωσήφ ἀνεβαίνει πιὸ ψηλά, νὰ τῆς κόψει
ἓνα κόκκινο ἄνθος».

Τμήμα ἀναπόσπαστο τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἡ Κύπρος ζεῖ καὶ ἀναπνέει μὲ τὶς ἴδιες ἀξίες, τὶς ἴδιες παραδόσεις, ἐκδηλώνει τὴν ἴδια ὀρθόδοξη αἴσθησις. Στὸ «Χρυσὸ δισκοπότηρο» τοῦ Π α ύ λ ο υ Κ ρ ι ν α ί ο υ θὰ χαροῦμε τὴν «Παναγιά τὴ Θεοσκεπάστη (τῆς Πάφου)», ὅπου ἡ ἁμοσύνη καὶ ἀδιάρετη ἑλληνικὴ καρδιά τοῦ ποιητῆ πάλαι στὸν ἴδιο μὲ τῆς δικῆς μας ρυθμὸ. Στὴν Παναγιά τῆς Πάφου, ποῦναι καὶ αὐτὴ θαλασσινή, ἀπευθύνεται, γιὰ νὰ τῆς ζητήσῃ νὰ λυτρώσῃ τὸ πολύπαθο γράσι του:

«Θαλασσινὴ Παναγιά Θεοσκεπάστη
ἐλεήσου τὴν παιδίδα τῆς (Πέτρας τοῦ Διγενῆ)
περιοκέπασε μὲ οὐράνιο δρόσο τὴν σιγή
τοῦ μαρινοῦ
τοῦ ὀδοιπόρου Ἀποσιόλου. Κράτησε κάτω ἀπὸ τὴ
σεπιτὴ
προστασία σου τὴν («Ἁγία Σολωμονή») τὴν κόρη
τοῦ ἱαματικοῦ ἀγιάσματος,
τὴν βραχοσπηλιά τῆς Ἐγκλειστῆρας...».

Δέηση στὴν Παναγιά μας ἀπευθύνει καὶ ἓνας ἄλλος ποιητής, ὁ Θεσσαλονικὸς Σ α ρ ᾶ ν τ ο ς Π α υ λ έ α ς μὲ τὸ ποίημα «Στὴ Μητέρα τοῦ Θεοῦ», ποὺ περιλαμβάνεται στὴν τελευταία του συλλογὴ «Ἕγνος στὸν ἥρωα Κωνσταντῖνο Δαβάκη» (Θεσσαλονίκη 1979) γιὰ νὰ σκύψῃ στοὺς «καημοὺς τοῦ Κόσμου». Μακρὺ, παραδοσιακὸ τὸ ποίημα «Ὁδὴ στὴν Παναγιά» τοῦ Θ ε ο δ ὶ ρ ο υ Ε ὕ δ η ποὺ περιλαμβάνεται στὸ δεύτερο τόμο τῶν «Ποιημάτων» του («Ἰωλκός», σσ. 34-36). Πλούσιο σὲ εἰκόνες, φανερώνει θαθεῖα καὶ ἄδολη πίστις στὸ σεπτὸ πρόσωπο τῆς Θεοτόκου:

«... Ἡ λαοεὶα ἡ ἀκατάλητη σὲ σὺλώσε προσία
μας
Πλατιτέρα, Ὀδηγήτρια, Γλυκοφιλοῦσα, Δεομένη.
Δίπλα στὴν Ὠραία Πύλη, μένεις στερονὴ καταφυγή,
παρηγοριὰ γιὰ τὸν ἀπελιπισμένον».

Συνέχεια στὴ σελ. 171

ΟΥΤΕ ΕΓΩ ΣΕ ΚΑΤΑΚΡΙΝΩ

Τοῦ π. ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΦΑΡΟΥ

Πολλοὶ ἄνθρωποι σηκώνουν τὸ καταπιεστικὸ θάρος μιᾶς κρυφῆς ἀμαρτίας στὴ ζωὴ τους, ἀλλὰ δὲν μποροῦν νὰ θροῦν ἕναν ἄνθρωπο ποὺ θὰ τοὺς ἐμπνεύσῃ ἀρκετὴ ἐμπιστοσύνη γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ τοῦ ἐκμυστηρευθοῦν τὸ μυστικὸ τους καὶ νὰ ἐλευθερωθοῦν κάπως ἀπὸ τὸ θάρος του.

Μερικοὶ παπάδες ἰδιαίτερα τρομάζουν καὶ ἀπομακρύνουν αὐτοὺς τοὺς ἄνθρώπους μὲ τὰ ἀψυχολόγητα, κεραυνοβόλα καὶ κατακριτικά κηρύγματα καὶ συζητήσεις τους.

Ἔτσι πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἄνθρώπους ζοῦνε μιὰ ὀλόκληρη ζωὴ φυλακισμένοι σὲ μιὰ φυλακὴ ποὺ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι φτιάχνουν γιὰ τὸν ἑαυτό τους καὶ πεθαίνουν χωρὶς νὰ θροῦν τὴν εὐκαιρίαν νὰ λυτρωθοῦν καὶ νὰ εἰρηνεύσουν, χωρὶς νὰ συναντήσουν ἕναν ἐλευθερωτὴ.

Ὁ παπὰς τοῦ παραδείγματος ποὺ ἀκολουθεῖ, μὲ τὴν σπάνια ποιμαντικὴ του εὐαισθησία καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη ποὺ μπόρεσε νὰ ἐμπνεύσῃ μὲ τὶς δυὸ προηγούμενες ἐπισκέψεις του, κατάφερε νὰ ἀπελευθερώσῃ αὐτὴ τὴ γυναίκα ἀπ' τὰ ἀβάστακτα δεσμά της, γι' αὐτὸν τὸν κόσμον καὶ γιὰ τὸν ἄλλο. Μίλησε πολὺ λίγο, ἄκουσε μὲ προσοχὴ καὶ ἐνδιαφέρον. Δὲν συμβούλευσε καὶ δὲν ἐπέπληξε, ἀλλὰ, ἂν καὶ χωρὶς λόγια, μὲ πολλὴ δύναμη καὶ ἔμφαση ἐπανέλαβε αὐτὸ ποὺ εἶπε ὁ Δάσκαλός του σὲ μιὰ ἀνάλογη περίπτωση: «Οὔτε ἐγὼ σὲ κατακρίνω».

Ἐπίσκεψη 3η.

Ἰερέας: Καλημέρα σας. Μπορῶ νὰ καθίσω λίγο μαζί σας;

Ἀσθενής: Καὶ βέβαια μπορείτε. Αἰσθάνομαι χαρὰ καὶ τιμὴ μου.

Ἰερ.: Πρέπει νὰ ἔχετε μερικὲς ἡμέρες στὸ Νοσοκομεῖο, διότι καὶ τὴν προηγούμενη Πέμπτη σᾶς ξαναεἶδα ἐδῶ.

Ἀσθ.: Ἔτσι εἶναι, πάτερ' καὶ τότε λυπήθηκα ποὺ δὲν μπόρεσα νὰ μιλήσω μαζί σας, διότι δὲν εἶχα τὴ διάθεση. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀσθενείαν μου, εἶμαι φορτωμένη καὶ μὲ ἄλλες μεγαλύτερες καὶ περισσότερες στενοχώριες στὴ ζωὴ μου.

Ἰερ.: Τί ἐννοεῖτε;

Ἀσθ.: Ἔχω, πάτερ, τόσο βασανιστὴ καὶ ταλαιπω-

ρητὴ στὴ ζωὴ μου ποὺ δὲν λέγεται: καὶ νὰ τί τραβάω τώρα.

Ἰερ.: Θέλετε νὰ πεῖτε, ὅτι οἱ ἀντιξοότητες τῆς ζωῆς ἐπαιζάν δυσμενὴ ρόλο στὴν υγείαν σας;

Ἀσθ.: Αὐτὸ ἀκριβῶς. Ἀπὸ μικρὸ παιδί μπήκα στὰ βάσανα τῆς ζωῆς. Οἱ γονεῖς μου ἦταν φτωχοί. Ἐκεῖνο ἔμως ποὺ μὲ ταλαιπώρησε ἀκόμη περισσότερο, ἦταν ἡ ζωὴ μου μετὰ τὸν γάμο, διότι παντρεύτηκα μικρὴ καὶ πῆρα φτωχὸ ἄνδρα. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, διότι ὅταν κανεὶς ἔχει τὴν υγείαν του καὶ κυνηγᾷ τὴ δουλειά, μπορεῖ ἄνετα νὰ ζήσει. Ἐμένα δὲν μὲ εὐνόησαν καθόλου τὰ πράγματα καὶ ἔπεσα σὲ τεμπέλη ἄνδρα. (Στὸ σημεῖο αὐτὸ κλαίει).

Ἰερ.: Μήπως ἔγινα ἡ αἰτία νὰ θυμηθῆτε δυσάρεστες ἀναμνήσεις καὶ σᾶς στενοχώρησα;

Ἄσθ.: Ὁχι, πάτερ, γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ἰσα, ἴσα πού μου κάνετε καλὸ καὶ αἰσθανόμουν τὴν ἀνάγκη νὰ μιλήσω σὲ κάποιον, γιὰ νὰ θρῶ λίγη ἀνακούφιση. Ἀλλὰ σήμερα δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀνοίξη εὐκολὰ τὴν καρδιά του στὸν ὅποιονδήποτε τυχόντα. Σὲ σὰς νομίζω ὅτι μπορῶ νὰ μιλήσω, ἔκτος καὶ σὰς κουράζω μὲ δικὰ μου πράγματα.

Ἰερ.: Ὁχι, καθόλου. (Περνοῦν λίγα δευτερόλεπτα σιωπῆς).

Ἄσθ.: Ὅταν παντρεύτηκα, πάτερ μου, πῆρα ἕναν ἄνδρα, ὅπως σὰς εἶπα, τεμπέλη. Προσπαθοῦσε νὰ ζήσει τὴν οἰκογένειά του, ἐμένα καὶ τὰ τέσσερα παιδιὰ μου, μὲ μιὰ φαρόδαρκα. Ὅτι οἰκονομοῦσε τὰ ἔτρωγε καὶ τὰ ἐπινε. Τότε ἀναγκάστηκα νὰ δουλέψω. Τὸ ἀφεντικό μου δὲν μὲ κοίταγε σὰν ἐργάτριά του, ἀλλὰ ζητοῦσε.... καταλαβαίνετε. Ἀναγκάστηκα νὰ φύγω καὶ νὰ ἐργασθῶ σὰν καθαρίστρια σὲ ἕνα γραφεῖο. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ δὲν εἶχα διαφοροετικὴ τύχη...

Τί νὰ κάνω! ἀπελπίστηκα. Στὴν τρίτη ἐργασία πού ἐπιασα δὲν ἄντεξα στὸν πειρασμό. Ἔπεσα ἄθελά μου στὴν ἁμαρτία. Στενοχωρήθηκα, ἔκλαψα. Πουθενὰ δὲν εὑρισκα κατανόηση. Ὁ ἄντρας μου; Τὸ μόνο πού τὸν ἐνδιέφερε ἦταν τὸ πιτό του. Ἀργότερα θρέθηκε κάποιος χριστιανὸς καὶ μοῦ ἔδωσε δουλειὰ στὸ σπίτι. Καὶ ἔτσι οἰκονομοῦσα τὸ μεροκάματο καὶ συντηροῦσα τὴν οἰκογένειά μου. Ὅλη ὁμως αὐτὴ ἡ ταλαιπωρία μὲ κατέβαλε ὥστε τώρα νὰ ξεσπᾶ στὴν ὑγεία μου.

Ἰερ.: Συμμερίζομαι πραγματικὰ τὴν κατάστασή σας.

Ἄσθ.: Ἀχ, νὰ ξέρατε πόσο μὲ ξεκουράζει αὐτό! Διότι θρῆκα ἕναν ἄνθρωπο, πού μὲ καταλαβαίνει. Ἀλλὰ ἀρκετὰ σὰς κούρασα.

Ἰερ.: Καθόλου δὲν μὲ κουράσατε. Ἀντίθετα χαίρομαι πού ἔγινα αἰτία νὰ αἰσθάνεσθε πιὸ ἄνετα, πιὸ ξεκούραστα. Δὲν ξέρω ἐὰν θὰ φύγετε ἀπὸ τὸ Νοσοκομεῖο ἐντὸς τῆς ἐβδομάδος. Τὸ εὐχομαι. Ἀλλὰ στὴν περίπτωση πού θὰ εἴσθε ἐδῶ τὴν ἄλλη Πέμπτη, ἐγὼ θὰ ξαναπεράσω νὰ σὰς δῶ. Χαίρετε καὶ περαστικά σας.

Ἄσθ.: Εὐχαριστῶ πολὺ. Ἄν θὰ εἶμαι ἐδῶ θὰ σὰς περιμένω μὲ μεγάλη χαρά.

Ἡ ΠΑΝΑΓΙΑ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 169

Πρωτότυπη, λιτὴ ἢ σύνθεση τῆς Ἐ φ η ς Α ἰ λ ι α ν ο Ὡ «Στὴν Παναγιά τὴ Μακάρενα» («Θάλασσα τοῦ Ζόφου»), μαρτυρεῖ πνευματικότητα καὶ λεπτὴ αἰσθησι:

«... Ἐφόρτωσαν πολλὰ διαμαρτυρικὰ
καὶ ἀσημικὰ στὸ πρόσωπό Σου
σὰ νὰ ὄσων ἡ βασίλισσα τῆς Γῆς
καὶ ὄχι τῶν Οὐρανῶν ἢ Πλατυτέρα...».

Γιὰ τὴν «Παναγιά τῆς Ἀνοιξῆς» καὶ «τῶν Λουλουδιῶν» μιλάει μὲ τὸν σεμνὸ, ὑποβλητικὸ καὶ στοχαστικὸ ποιητικὸ του λόγο, πού τὸν διαποτίζει πάντοτε εὐαισθησία καὶ χαρακτηρίζει λεπτότητα, ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Μιχαήλ Δ. Στ α σ ι ν ὀ π ο υ λ ο ς («Ποιήματα - δυὸ ἐποχές», 1979, σελ. 177):

«Στὴν Παναγιά τῆς Ἀνοιξῆς εἶν' ἡ ψυχὴ ταμένη,
στὰ φρέσκα φύλλα τοῦ κήπου ριγεῖ ἡ πνοή σου
καὶ ὁ Ἀρχάγγελος τοῦ μεγάλου κάμπου
πέρασε χιτὲς θρόδν
(φιτρογονίας σὰν ἄσπρο λάβαρο στὸν ἀγέρα)
νὰ πάει μακριὰ τὸ μήνυμα τῆς νέας ζωῆς,
νὰ φτιάσει μὲ τὴν ἀσημένια χαραυγὴ
στοὺς κήπους τῆς Παναγιάς τῶν Λουλουδιῶν...».

«Παράκληση στὴν Παναγία τοῦ Προυσοῦ» (Νέα Ἔστια, 15 Αὐγ. 1975) ἔχει γράψει ὁ νεώτερος ποιητὴς Θ α ν. Π α π α θ α ν α σ ὀ π ο υ λ ο ς καὶ ὁ παλαίμαχος κορυφαῖος ποιητὴς τῆς Θεσσαλονίκης Γ. Θ. Β α φ ὀ π ο υ λ ο ς γιὰ τὴν Παναγιά μιλάει στὴ «Μικρὴ Παναγία τῶν Ἀγγέλων» («Ποιήματα», ἔκδ. Κέδρου, 1978, σσ. 228 - 230. Ἡ ἀνθολόγησι θὰ μπορούσε νὰ συνεχισθῇ. Θὰ κλείσουμε μὲ μιὰ χαρακτηριστικὴ εἰκόνα ἀπὸ τὴν ποιητικὴ συλλογὴ «Αἶδι (μ) α» τοῦ Δ η μ ἡ τ ρ η Σ τ α θ ὀ π ο υ λ ο υ:

«Στὸ καπνισμένο παραγόνι
ἀμέτροτη κούρνιαζε μύγα
καὶ στὸ κανίηλι κολυμποῦσ' ἡ Παναγιά!»

Στὴν ἐμπνευση καὶ στὴν καρδιὰ τῶν ποιητῶν μας κολουμπάζει πάντα ἡ Παναγιά. Μιὰ ἐλπίδα.

ΚΟΝΤΑ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΙΕΡΕΑ ΠΑΤΕΡΑ ΜΟΥ...

...ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΥΟ ΠΙΣΤΟΤΕΡΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΜΟΥ

Ἀγαπητό μου παιδί, Στέφανε,

Με τὸ τελευταῖο γράμμα σου μοῦ ἔδωσες ἀφορμὴ νὰ δοξάσω καὶ πάλι τὸν Κύριό μας γιὰ μιὰν εὐεργεσία Του πρὸς ἐσένα: σοῦ ἔχει δώσει χάρισμα τὴν ἱκανότητα νὰ ἐκλέγῃς προσεκτικὰ τοὺς φίλους σου, ἀπὸ τότε ποὺ πῆγαινες στὴν πρώτη Δημοτικὴ.

Καὶ τώρα εἶμαι ἔτοιμος νὰ σοῦ μιλήσω γιὰ κάποιους ἄλλους φίλους σου. Τοὺς ξέρεις πολὺ καλά. Σὲ ἀγαποῦν πολὺ. Σὲ συντροφεύουν καὶ σὲ προστατεύουν συχνά. Καὶ σὺ τοὺς ἀγαπᾶς — ἀλλὰ ἀξίζει νὰ τοὺς γνωρίσης καὶ νὰ τοὺς ἀγαπήσης περισσότερο.

Σοῦ θυμίζω πρῶτα τὸν φίλο σου τὸν Στέφανο, ποὺ ἔχει τὸ ἴδιο ὄνομα μὲ σένα — μάλλον σὺ ἔχεις πάρει τὸ ὄνομά του. Νεαρότατος, λίγο πιὸ μεγάλος ἀπὸ σένα, εἶχε τόσο πλοῦσια μέσα του τὴν Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὥστε ἡ χριστιανικὴ Κοινότητα τὸν ἐπέλεξε γιὰ νὰ τοῦ ἀναθέσῃ ἐκκλησιαστικὴ ὑπηρεσία. Τὸν ἔκανε Διάκονο. Δὲν εἶναι μικρὸ πρᾶγμα, εἰ: Ἄν λάθῃς, μάλιστα, ὑπ' ὄψη σου, ὅτι γιὰ πρώτη φορὰ εἰσαγόταν τέτοιος θεσμός στὴν Ἐκκλησία, ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους. Πόσο αἰεὶ ἀναδείχτηκε αὐτῆς τῆς τιμῆς, τὸ ξέρεις. Εἶχε τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Ἐκλέχθηκε ἀπ' τὸν λαό. Ἀναδείχτηκε πρῶτος ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ ἐκλεκτοὺς Διακόνους. Ἐξεπλήρωσε θαυμάσια τὴν ὑπηρεσία του. Ὁ Ζήλος του γιὰ τὸν Χριστό ἦταν τόσοσ, ὥστε προκάλεσε τὸν φθόνο τῶν Ἰουδαίων. Τὴν ὥρα ποὺ δικαζόταν ἀπ' τὸ Συνέδριο ἀξιώθηκε νὰ δεῖ τὸν οὐρανοῦς ἀνοιχτούς καὶ τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ νὰ στέκεται στὰ δεξιὰ τοῦ Οὐρανοῦ Πατρὸς Του. Παλικάρι αὐτὸ, δὲν δειλίασε οὔτε στιγμή, καὶ προτίμησε τὸν μαρτυρικὸ θάνατο μὲ λιθοβολισμό, παρὰ νὰ ἀρνηθῇ τὴν πίστη του. Καὶ κάτι ἐπὶ πλέον: Ἐνῶ ἔπεφταν κατὰ πάντων του βροχὴ τὰ λιθάρια, αὐτὸς γονάτισε καὶ προσευχόταν ὑπὲρ τῶν δημίων του: Κύριε, μὴ ὑπολογίσῃς σὲ βά-

ρος τους αὐτὴ τὴν ἀμαρτία. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία μας τὸν τιμᾷ ἐορτάζοντας τὴν μνήμη του στίς 27 τοῦ Δεκεμβρίου.

Παιδί μου, σὲ συγχαίρω ποὺ ἔχεις ἓνα τέτοιο φίλο. Ἐγώ, ὅταν σὲ βάπτιζα, σοῦ ἔδωκα τὸ ὄνομά του. Σὺ τώρα φρόντισε νὰ πάρῃς καὶ μερικὰ ἀπ' τὰ χαρίσματά του. Κι ἂν δὲν γίνῃς Διάκονος, ὅπως ἐκεῖνος, (γιατὶ αὐτὸ εἶναι θέμα τοῦ Κυρίου), πάρε τὴν πίστη του τὴν σταθερὴ. Πάρε τὴν φλογερὴ ἀγάπη του πρὸς τὸν Χριστό. Πάρε τὸν ἱεραποστολικὸ του ζῆλο πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

Κι ἂν δὲν ὑποστῇς μαρτύριο, σὰν τὸν Πρωτομάρτυρα Στέφανο, μιμήσου τον στὴν μαρτυρία του. Ἡ ἐποχὴ μας ἔχει μεγάλη ἀνάγκη μαρτύρων. Σήμερα, ποὺ ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου ἐγγίζει πολλὰς φορές τὰ ὅρια τῆς ἀσυδοσίας καὶ ἀσυναρτησίας, εἶναι ἀνεξήγητο καὶ ἀπαράδεκτο νὰ μὴ ἀκούγεται τῶν χριστιανῶν νέων ἡ φωνή, νὰ μὴ κυκλοφοροῦν οἱ χριστιανικὲς ἀλήθειες στὸν κόσμο. Ὁ ἅγιος Στέφανος, πρὶν δεχθῇ τὸ μαρτύριο τοῦ λιθοβολισμοῦ, ἦταν ἓνας φλογερός καὶ ἀσυγκράτητος μάρτυρας τῆς ἀληθείας, γιατί ἦταν «πλήρης Πνεύματος καὶ σοφίας». Ζῆσε καὶ σὺ κατὰ τὸ ὑπόδειμά του, καὶ μὴ διστάσῃς νὰ δώσῃς τὴ μαρτυρία τοῦ Χριστοῦ στὸ περιβάλλον σου, μὲ θάρρος, ἀλλὰ καὶ διακριτικότητα, κατὰ τίς ἀπαιτήσεις τῆς κάθε σι-

γμῆς. Ἔτσι θὰ ἀποδειχθῇ πῶς εἶσαι αἰεὶ φίλος τοῦ Πρωτομάρτυρα, κι ὅτι ἐπάξια φέρεις τὸ ὄνομά του.

Ἔτσι θὰ χαίρεται κι ὁ ἄλλος, ὁ πιστός καὶ ἀχώριστος φίλος σου. Ὁ φίλος σου ἐκεῖνος ποὺ σὲ συντροφεύει νύχτα - μέρα. Ποὺ ἀγρυπνεῖ γιὰ σένα. Ποὺ σὲ προστατεύει ἀπὸ κάθε κακό. Ποὺ χαίρεται γιὰ τὴν πνευματικὴ σου πρόοδο, καὶ θρηνεῖ γιὰ κάθε ἠθικὴ σου πτώση. Ποὺ σὲ ἔχει ἀναλάβει ὑπεύθυνα, κάτω ἀπὸ τὴν σκέπη τῶν πτερυγῶν του. Καὶ ποὺ θὰ λογοδοτήσῃ, μαζί μὲ σένα, τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως ἐνώπιον τοῦ Κυρίου τῶν πάντων. Ἐλπίζω νὰ κατάλαβες, ὅτι ἐννοῶ τὸν προσωπικό σου «φύλακα ἄγγελο».

Κάθε ἄνθρωπος ἔχει στὸ πλευρὸ του ἓνα δικό του ἄγγελο - προστάτη. Φύλακα καὶ καθοδηγητὴ. Πολλοὶ «μοντέρνοι» χριστιανοί, τὸν λησμονοῦν. Τὸν περιφρονοῦν. Ἀκόμη χειρότερα: ἀπορρίπτουν καὶ τὴν ἰδέα τῆς παρουσίας του. Καὶ δὲν ἀντιλαμβάνονται, ὅτι ἔτσι ἀρνοῦνται τὸν πιὸ καλὸ, τὸν πιὸ πιστό τους φίλο. Τὸν θεόδοτο φίλο τους, καὶ ἄρα τὸν ἐκλεκτότερο. Καὶ οἱ συνέπειες; Φοβερές. Αὐτοὶ οἱ ἴδιοι παραπονοῦνται μετὰ ὅτι πάσχουν ἀπὸ «φοβία», «ἀνασφάλεια», «αἰσθημα καταδιώξεως», «μοναξιά». Φυσικὸ εἶναι, ἐφ' ὅσον ἀρνήθηκαν καὶ ἔχασαν τὸν μοναδικό, ἀχώριστο, οὐρανόσταλο φίλο τους, σύντροφό τους, συναγωνιστὴ τους καὶ προστάτη τους, τὸν φύλακα ἄγγελό τους.

Σὺ, παιδί μου, ὄχι μόνο ποτὲ μὴ τὸν ξεχάσῃς, ἀλλὰ καὶ φρόντιζε νὰ καλλιεργῇς τὴν φιλία σου μὲ τὸν ἄγγελό σου. Νὰ θυμᾶσαι, ὅτι ὅταν σὲ βάπτιζε, βρέφος, ὁ ἱερέας, παρακάλεσε τὸν Θεὸ νὰ σοῦ δώσῃ φύλακα ἄγγελο γιὰ ὅλη σου τὴ ζωὴ. Νὰ θυμᾶσαι, ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

“ΣΠΗΛΑΙΟ ΛΗΣΤΩΝ,”

Τοῦ κ. ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

Γιὰ τὴν υγιά, τὴν ἀληθινὰ εὐαγγελική θρησκευτικότητα, τὸ ἐμπόριο δὲν ἔχει καμμιά θέση στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ, τὸν ναό. Ὅπου χωρᾶ ὁ Χριστός, δὲν χωροῦν οἱ «ἀγοράζοντες καὶ πωλοῦντες» (πρβλ. Ματθ. κα' 12). Εἰσήλθε στὸν Ναὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐκεῖνοι βρέθηκαν εὐθὺς ἔξω, γιατί τοὺς «ἐξέβαλε πάντας» (ὁ.π.).

Τὸ ἴδιο καὶ στίς καρδιές τῶν ἀνθρώπων. Ἡ παρουσία του σ' αὐτέσ σημαίνει ἔξωση τῶν παθῶν πού ἐμπνέει καὶ συντηρεῖ ἢ ὑλοφροσύνη. Καὶ ἀντίθετα. Ὅταν αὐτὰ δροῦν ἐκεῖ μέσα, σημαίνει πὼς Ἐκεῖνος εἶναι ἀπών.

Στὴν καρδιά μας, «οὐκ ἔξεστι δυοὶ κυρίοι δουλεύειν» (Ματθ. στ' 24). Δὲν μποροῦν νὰ συμβιβασθοῦν τὰ ἀσυμβίβαστα, τὸ Ἄγαθὸ καὶ τὸ Κακό. Ἄν εἶσαι δοσμένος στὸ ἕνα, ἀποκλείεται ν' ἀνήκησ ἰσὸ ἄλλο. Γιατί ἡ καρδιά μας εἶναι καμωμένη ἀπλή. Τὸ τονίζει καὶ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κρονστάνδης, διδάσκοντας: «Ἡ ἀπλότης τῆς καρδιάς εἶναι τὸ ὕψιστο καὶ πιὸ ἀκριβὸ ἀγαθὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς εἶναι τέλεια ἀπλός, γιατί εἶναι τέλεια πνευματικός. Δὲν μπορεῖς λοιπὸν νὰ εἶσαι μοιρασμένος στὸν Ἰησοῦ καὶ τὸν Μαρμωᾶ».

Ἄν δεχθοῦμε τὸν Κύριο μέσα μας, ἐμεῖς μὲ τὴν προαίρεσή μας καὶ Ἐκεῖνος μὲ τὴ χάρη του, ἀποδιώχνουμε τὸ γήινο φρόνημα. Ἀκόμη καὶ τὸ μέρος του ἐκεῖνο πού εἶναι κρυμμένο ἀπὸ ἕνα θρησκευτικὸ προσωπεῖο. Οἱ περισσότεροπῶλες τοῦ Ναοῦ δικαιολογοῦσαν τὴ θέση τους σὲ μίαν ἀπὸ τίς αὐτέσ

τους μὲ τὸ ὅτι ἀνταποκρίνονταν σὲ ἀνάγκες τῆς λειτουργίας του. Πωλοῦσαν πτηνὰ πού προσφέρονταν στὸν Θεὸ σύμφωνα μ' ἕνα εὐλαβικὸ ἔθιμο. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἐκτοπίζονται. Γιατί, κάτω ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ πρόσχημα, ὑπηρετοῦσαν τὸν ἄλλο «Κύριο». Ἐνδιαφέρονταν ὄχι γιὰ τὸ πνεῦμα τῆς λατρείας, ἀλλὰ γιὰ τὸ πουγγί τους.

Ὁ ναὸς εἶναι τόπος προσευχῆς, ὄχι τόπος ἀγοραπωλησίας. Ἡ προσευχὴ δὲν πρέπει νὰ συνδέεται μὲ ἄλλο κέρδος ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὠφέλεια τῆς ψυχῆς. Ἔτσι ὁ Ἰησοῦς, μὲ τὴ βίαη συμπεριφορὰ του ἐκείνῃ τῇ μέρα μέσα στὸν οἶκο τοῦ Πατέρα του, μᾶς θυμίζει αὐτὴ τὴ μεγάλη ἀλήθεια κατὰ τρόπο ἀλησμόνητο. Ἀπὸ «σπήλαιο ληστῶν» πού εἶχε καταντήσει, τὸν ἀποκαθιστᾶ σὲ σπίτι δικό του (Ματθ. κα' 13).

Ἄς προσέξουμε ὁ καθένας τὸν ἐσωτερικὸ μας ἄνθρωπο, κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐκεῖ εἶναι ὁ τόπος ὅπου θέλει ὁ Ὑψιστος νὰ κατοική. Ἐκεῖ εἶναι ὁ ναὸς του. Μήπως ἄλλοι ἔνοικοι τὸν ἀντικαθιστοῦν; Μήπως, ἀντὶ Ἐκεῖνου, μένουν οἱ σαράφηδες καὶ οἱ περιστεροπῶλες, πού λύμαιναν τὸν Ναὸ τῆς Σιών; Δηλαδή, ἐκεῖνες οἱ ροπὲς καὶ ἐκείνες οἱ ὀρέξεις πού, μὲς ἀπὸ τὴν ἐπίφαση τῆς εὐσέβειας, ἀνταποκρίνονται στὰ κελεύσματα τοῦ Πονηροῦ;

Αὐτὸ δὲν εἶναι ἀπίθανο νὰ συμβαίνει, ἀκόμη καὶ σὲ ψυχές πού ἔχουν τὴν ἰδέα πὼς τίς φλέγει ἡ πίστη καὶ πὼς εἶναι ζῶντα μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ πείρα τῶν αἰώ-

νων τὸ μαρτυρεῖ, βιώντας το. Ἀλλὰ καὶ ἡ καθημερινή, ἡ δική μας. Στὸν χριστιανισμό, δὲν ἀπολείπουν προεκτάσεις τῶν ἐλκίων, πού ὁ Χριστὸς ἐπεσήμανε στὸν ἰουδαϊσμὸ τοῦ καιροῦ του. Τὸ φιλόυλο πνεῦμα, εἴτε κατὰφωρα καὶ συνειδητά, στοὺς ὑποκριτές, εἴτε ὑπουλα καὶ ὑποσυνειδητά, στίς ἀφώτιστες ψυχές πολλῶν δῆθεν πιστῶν, κάνει τὸ διαβρωτικὸ καὶ θανάσιμο ἔργο του.

Πρέπει λοιπὸν, μὴν ἔχοντας ποτὲ ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτὸ μας, ὅσο καὶ ἂν δοκιμάζουμε τὴν αἴσθησή πὼς εἶμαστε πλημμυριζόμενοι ἀπὸ ἀγνή διάθεση πρὸς ὅ,τι διδαχθήκαμε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, νὰ κοιτᾶμε στὰ βάθη τοῦ εἶναι μας, μὲ λύχνο τὴν Ἁγία Γραφή. Γιατί δὲν ἀποκλείεται, ἔτσι ψάχνοντας, νὰ φθάσουμε σὲ μιά θλιβερὴ διάγνωση. Νὰ δοῦμε μέσα μας, ἀντὶ τοῦ «οἴκου τοῦ Θεοῦ», ἕνα «σπήλαιο ληστῶν». Κίνητρα, δηλαδή ἔνοχα, ὑποβολές τοῦ Σατανᾶ. Ὁ μέγας Παῦλος μᾶς προειδοποιεῖ γι' αὐτὸν πὼς «μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός» (Β' Κορ. ια' 14). Ἀκόμη καὶ μὲ τὸ ὀλισκὸ τῶν θεαρέστων λογισμῶν, αἰσθημάτων καὶ πράξεων, πλάθει τὸν ὀλεθρὸ μας.

Αὐτῆς τῆς ἀνυποψίας τὸ τίναγμα ἀποσκοπεῖ ἡ βία, πού μετῆλθε ὁ Χριστὸς μπαίνοντας στὸ Ἱερό, διώχνοντας τοὺς μεταπράτες καὶ ἀναποδογυρίζοντας τοὺς πάγκους τῶν «πωλοῦντων τὰς περιστεράς».

Δὲν ἦταν μιά ἐνέργεια σὲ ὀρισμένο τόπο καὶ χρόνο. Ἐπαναλαμβάνεται παντοῦ, μὲ τὴν πνευματικὴ φορὰ τοῦ θεοῦ λόγου.

...ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΥΟ

ΠΙΣΤΟΤΕΡΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΜΟΥ

πολλές φορές τὴν ἡμέρα μᾶς παρακινεῖ νὰ ζητοῦμε φύλακα ἄγγελο ἀπὸ τὸν Κύριο, λέγοντας: «Ἄγγελον εἰρήνης, πιστὸν ὁδηγόν, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν, παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα». Καὶ νὰ μὴ ἔσχνᾶς κάθε βράδυ, νὰ ἀπευθύνῃς προσωπικὰ στὸν ἄγγελό σου

τὴν γνωστὴ «εὐχή εἰς τὸν Ἅγιον ἄγγελον, φύλακα τῆς τοῦ ἀνθρώπου ζωῆς», πού εἶναι γραμμένη στὴν Ἱερά Σύνοψη, στὸ τέλος τοῦ Μικροῦ Ἀποδείπνου.

Παιδί μου, Στέφανε, σοῦ μίλησα γιὰ τοὺς δυὸ πιὸ πιστοὺς, πιὸ δυνατοὺς καὶ ἀχώριστους φίλους σου: τὸν φύλακα ἄγγελό σου, καὶ τὸν ἅγιο, τοῦ ὁποίου ἔχεις τὸ ὄνομα. Φρόντισε, νὰ μὴ τοὺς λιπήσῃς. Μᾶλλον, νὰ τοὺς μιμηθῇς. Ν' ἀκούσῃς

τὰ μυστικὰ μηνύματα πού στέλνουν μὲ ἀγάπη σὲ σένα. Μετὰ τὸν Κύριό μας καὶ τὴν Παναγία μας, μπορεῖς νὰ στηρίζεσαι στὴν δική τους φιλία καὶ συμπαράσταση, τὴν ὁποία εὐχομαί πλοῦσια νὰ σοῦ χορηγοῦν.

Μὲ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ μας,

ὁ πατέρας σου,

Γεώργιος, Πρεσβύτερος.

(Ἄρχιμ. ΓΡ. ΠΑΠΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ)

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Πενθήμερη νηστεία.

Η ΝΗΣΤΕΙΑ του Δεκαπενταγούστου διαρκεί από την 1η ως τη 14η του μηνός και έχει στόχο της την έορτή της Κοίμησης. Καθώς όμως προκύπτει από ιστορικές πηγές, δεν ήταν πάντα έτσι. Αρχαιότερα, οι πιστοί νήσειαν τις πέντε πρώτες μέρες με στόχο την έορτή της Μεταμορφώσεως. Εκείνη ή ξεχωριστή νηστεία, με τον καιρό, ενσωματώθηκε στη νηστεία του Δεκαπενταγούστου, στραμμένη επίσης προς τη μεγάλη θεομητορική έορτή.

Είναι μιὰ εξέλιξη στη λειτουργική ζωή της Εκκλησίας άγνωστη στους πολλούς. Γιατί τη σημειώνουμε; Για να ικανοποιηθεί ή περιέργεια; Όχι, αλλά με την ιδέα ότι θα μπορούσαμε να κάνουμε μιὰ υπόδειξη σε μερικές εθιμικές ψυχές. Χωρίς να παύουν, αρχίζοντας τη νηστεία του Δεκαπενταγούστου, ν' απενθύνουν προς την Κοίμηση, θα μπορούσαν ίσως το πρώτο πενθήμερο αυτής της νηστείας να το αφιερώσουν νοερά στη Μεταμόρφωση. Θα ήταν ένας συνδυασμός πιά γόνιμος σε ευσέβεια.

Έγκειται στη γλώσσα.

ΤΑ ΧΕΙΛΗ ΤΟΥ ΠΟΙΜΕΝΟΣ πρέπει ν' αποσιάζουν το σωτήριο λόγο του Θεού. Να μεταδίδουν στις ψυχές το νέκταρ της άθανασίας. Αν λοιπόν συμβαίνει να μιλά ο κληρικός πού και πού άκριτα, ή εθύνη του είναι μεγάλη. Γι' αυτόν ισχύει το βιβλικό «θάνατος και ζωή εν χειρι γλώσσης» (Παροιμ. ιη' 21) όσο για κανένα άλλο μέλος της Εκκλησίας.

Άς προσέχει λοιπόν πάντα τί λέει στους γύρω του και πώς το λέει. Άς προηγείται μιὰ έγκαιρη αυτοκριτική σε όσα φθάνουν στο στόμα του. «Ό,τι απ' αυτά είναι «άργος λόγος» (Ματθ. ιβ' 36), για το καλό του ίδιου και των άλλων, προτιμότερο είναι μὴν άκουσθούν.

Ή Ύμνωδία της 6ης Αύγούστου.

Η ΥΜΝΩΔΙΑ της δεσποτικής έορτής της Μεταμορφώσεως διακρίνεται για τον λυρικό της πλούτο και τους δογματικούς τόνους της. Είναι άγνωστοι οι ποιητές ενός μέρους της. Το υπόλοιπο, δηλαδή το δοξαστικό των Αίνων, ο πρώτος Κανών,

ο δεύτερος Κανών και το πρώτο έσπέριο δοξαστικό, αποδίδονται αντίστοιχα στον Λέοντα Βύζαντα ή Βυζάντιο, τον Μελωδό Κοσμά, τον Δαμασκηνό Ίωάννη και τον Σιουδίτη Ανατόλιο (άν αντί του τελευταίου δεν πρόκειται για τον Θεσσαλονίκης ομώνυμο). Οι δογματικοί τόνοι αυτών των ύμνων άπηχούν τη χριστολογία της Δ' Οικουμενικής Συνόδου, της οποίας άλλωστε, κατά τις αρχές του ΣΤ' αιώνα, πανηγυριζόταν ήδη ο θρίαμβος την 6η Αύγούστου.

Άξίζει, πλάι στο ποιητικό κάλλος των ύσων ψάλλει ή Εκκλησία στον Σωτήρα Χριστό, μνημονεύοντας τη θεία του Μεταμόρφωση, να προσέχουμε και τις δογματικές διατυπώσεις για τη θεανδρική του ύπόσταση. Είναι λάμψη πού αγάζει και στηρίζει το ορθόδοξο φρόνημα.

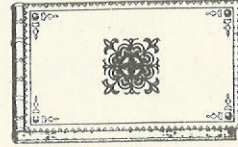
Ή γλυκειά μας Παναγία.

Ο ΕΥΣΕΒΗΣ ΛΑΟΣ μας τρέφει άληθινά νική άφοσίωση και ελλάθεια στη Θεομήτορα. Και της δείχνει τα αισθήματά του αυτά με ποικίλους τρόπους. Ανό παραδείγματα: Οι άφοσιωμένοι στην Παναγία, τη γλυκειά του Μητέρα, νασι (κυρίως Εθαγγελισμός, Κοίμηση) υπερβαίνουν σε αριθμό τους ναούς κάθε άλλου Αγίου. Έξ άλλου, τα επίθετα με τα όποια σιολίζουν ο καθημερινός λόγος των πιστών και ή εκκλησιαστική ποίηση το πολυύμνητο όνομά της, είναι χιλιάδες.

Άνάμεσα σε όλες τις θεομητορικές έορτές, ή Κοίμηση, στη όποία με εὐδοκία Θεού ξαναπλησιάζουμε εφέτος, δίνει ευκαιρία να εκφρασθεϊ δαφνέστερα το τρυφερό βίωμα των ορθοδόξων, πού εμπνέεται από τη σχέση τους προς τη Μάνα του Χριστού. Κατά την έορτή αυτή, αποκορυφώνεται ο έλεγειακός λυρισμός της ψαλμωδίας, με πρώτον ανάμεσα στους δημιουργούς της τον Ίωάννη Δαμασκηνό. Αίρονται ύψηλά τόξα δογματικής διδασκαλίας γύρω από το κεφαλαϊώδες μέρος πού Εκείνη διεδραμάτισε στην οικονομία της σωτηρίας μας. Και ή πίστη των άπλοϊκων ψυχών στη μεσιτεία της Δέσποινας του κόσμου προς τον Δομήτορα των πάντων κάνει να ξαναθίξει το θαύμα (ας θυμηθούμε το προσκύνημα της Τήνου).

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΟΔΟΣ ΕΛΠΙΔΑΣ

Του κ. Ίωάν. Δ. Καραβιδόπουλου
Καθηγητού του Πανεπ. Θεσ)νίκης

«Ο λόγος του Θεού απευθύνεται με την ίδια πάντα ζωντάνια στον άνθρωπο κάθε εποχής "ώσπερ πῦρ φλέγον και ὡς πέλεκυς κόπτων πέτραν" και τὸν προκαλεῖ νὰ ἀποφασίσῃ γιὰ τὴν τοποθέτησή του μπροστά στο Σταυρὸ και τὴν Ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ».

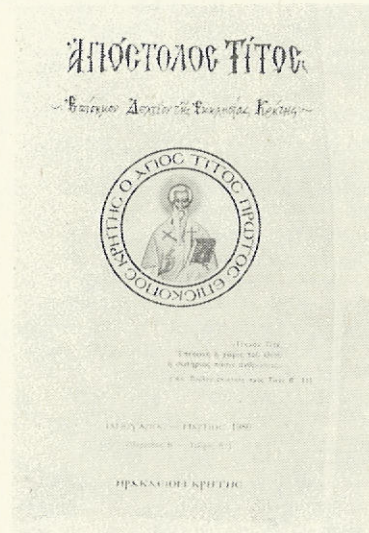
Αὐτὸ κάνει και με τὸ βιβλίο του «ΟΔΟΣ ΕΛΠΙΔΑΣ» ὁ Καθηγητὴς κ. Ίω. Καραβιδόπουλος.

Με τὰ «μηνύματα ἀπὸ τὰ Εὐαγγέλια τῶν Κυριακῶν» προσπαθεῖ ἀκριβῶς νὰ μᾶς δώσῃ ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἐφόδια, τὶς προϋποθέσεις, ἀλλὰ και τὶς πνευματικὲς προσβάσεις γιὰ νὰ φτάσομε σ' αὐτὸ τὸ σκοπὸ. Καὶ τὸ πετυχαίνει. Εἶναι σαφὴς, γλαφυρὸς και φωτεινὸς στὸ λόγο του ὁ σ. Θε-

«ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΙΤΟΣ»

Ἐπίσημο Δελτίο τῆς Ἐκκλησίας
Κρήτης

Κυκλοφόρησε ὁ «ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΙΤΟΣ», ἐπίσημο Δελτίο τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης με πλοῦσια και ἐνδιαφέροντα περιεχόμενα.

Τὰ μηνύματα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχῃ κ. Δημητρίου και τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης κ. Τιμοθέου, οἱ συνεργασίες τοῦ Σεβ. Μητρ. Ρεθύμνης κ. Τίτου, τοῦ ὀμοτ. Καθηγ. κ. Ν. Τωμαδάκη, τοῦ Σεβ. Μητρ. Λάμπης - Σφακίων κ. Θεοδώρου, τοῦ κ. Ἀλεξ. Παπαδερῶ και ἄλλων ἀξιόλογων συγγραφέων και λογίων, ἀποτελοῦν τὴν ἐξαιρετικὴ σὲ ποιότητα ὕλη τοῦ περιοδικοῦ.

Ὁ «Ἀπόστολος Τίτος» στὴ σημερινὴ ἐποχὴ μᾶς εἶναι μιὰ φωτεινὴ παρουσία ὀρθόδοξης πνευματικότητας. Παίρνει ἀγωνιστικὴ θέση σ' ὅλα τὰ σύγχρονα προβλήματα τῆς ζωῆς και τοῦ πνεύματος. Μέσα ἀπ' τὸ ἔρωμα τῆς καθαρῆς, ὀρθόδοξης πίστεως προσπαθεῖ νὰ δώσῃ τὴ λύση και τὴν κατεύθυνση σ' ὅσους θέλουν νὰ πορεύονται σύμφωνα με τὶς θείες ἐντολὲς τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ «Ἐφημέριος» εὐχεται κάθε ἐπιτυχία στὸ καλὸ περιοδικό.

Η ΠΕΤΡΑ

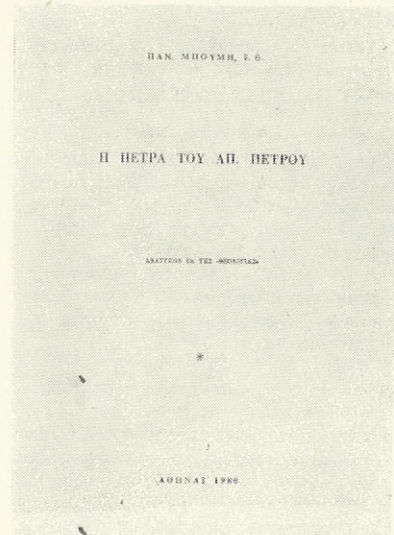
ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΕΤΡΟΥ

Του κ. Παν. Μπούμη, δ.θ.

Ὁ κ. Παν. Μπούμης εἶναι ἀπὸ τοὺς νέους ἐπιστήμονες τῆς ἐλληνικῆς θεολογίας πού ἀθόρυβα, ἀλλὰ ἀποδοτικά, ἐργάζεται με ζήλο και συνέπεια στὸν τομέα του.

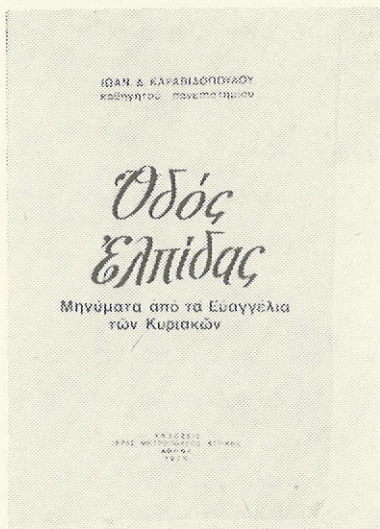
Συχνὰ ὁ σ. με παρρησία, ἐπιστημονικὴ διάκριση και θεολογικὸ θάρρος μᾶς προσφέρει τὶς θεμελιωμένες ἀπόψεις του, πάνω στὸ γράμμα και στὸ πνεῦμα τῶν ἁγ. Γραφῶν και τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ἀκριβῶς ἔτσι, ὅπως κάνῃ και τώρα, με τὴ νέα μελέτη του, πάνω στὸ ἐπικαιρο θέμα τοῦ πρωτείου τῆς ἐξουσίας τοῦ Πάπα, ὡς διαδόχου τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου.

Οἱ παρατηρήσεις τοῦ κ. Μπούμη, τοποθετοῦν τὰ πράγματα σὲ στέρεο

ἔδαφος. Κι ἔτσι οἱ τυχόν διαφωνίες ἀπὸ προσωπικὲς ἢ δογματικὲς θέσεις παραμερίζονται, γιὰ νὰ δεχθῆ ἄπλετο φῶς στὸ ζήτημα αὐτὸ τῆς Ἐκκλησίας πού με τόλμη και εὐθύνη διαπραγματεύεται στὴ μελέτη του.

Δημ. Φερουσῆς

μελιώνει τὶς πλοῦσιες σὲ εὐαγγελικὰ νοήματα ἀπόψεις και ἰδέες του, με εὐρήματα και εἰκόνες πού στ' ἀλήθεια συναρπάζουν και οἰκοδομοῦν.

Ἐξάλλου οἱ ἀναφορὲς αὐτὲς στὰ εὐαγγελικὰ θέματα τῆς Κυριακῆς εἶναι τόσο σύντομα δοσμένες, ὥστε ἔγκοῦραστα κανεὶς τὶς διεξέρχεται και εὐχάριστα τὶς κατανοεῖ.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΝ ΤΟΥΣ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥΣ

Δραστηριότητες του Ι.Σ.Κ.Ε.

Σύμφωνα με ανακοίνωση του Γραφείου του «Ιερού Συνδέσμου Κληρικών Ελλάδος»,

● Στη διάρκεια επίσκεψης του Προεδρείου του Ι.Σ.Κ.Ε. και του Γεν. Διευθυντού του TAKE άρχιμ. κ. Χρυσ. Λάλου, στον Πρόεδρο της Κυβερνήσεως κ. Γ. Ράλλη συζητήθηκαν τα έκκρεμα θέματα των εφημερίων. Ο Πρωθυπουργός τὰ άκουσε με προσοχή, έκδήλωσε τήν αγάπη τής Κυβερνήσεως πρὸς τὸν εφημεριακό Κλήρο και συνέστησε στὸν Ι.Σ.Κ.Ε. νὰ ἐπικοινωνήσῃ με τοὺς ἀρμοδίους ὑπουργούς.

● Τὸ Προεδρεῖο, με τὸν Γεν. Διευθυντὴ τοῦ TAKE, ἐπισκέφθηκαν τοὺς ὑπουργούς Συντονισμοῦ κ. Μπούτο και Οἰκονομικῶν κ. Έβερτ και συζήτησαν ἐν ἐκτάσει τὰ θέματα. Ὁ ὑπουργός Οἰκονομικῶν ὑποσχέθηκε ὅτι τὸ θέμα τοῦ χρονοεπιδόματος θὰ λυθῇ με τὸν προϋπολογισμό τοῦ ἔτους 1981.

● Καταρτίζεται ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Ἐθν. Παιδείας και Ὀρθοπεδικῶν σχέδιο νόμου γιὰ τὴ μισθολογικὴ ἐνταξίη στὸν 3ο βαθμὸ και τῶν Κληρικῶν Β' κατηγορίας. Ἡ ρύθμιση ὀφείλεται σὲ ἐνέργειες τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε., πού βεβαιώνει ὅτι στὸ εὐεργέτημα θὰ συμπεριληφθοῦν και οἱ ἀπόφοιτοι τῶν ἐξαταξίων και ἐπταταξίων Ἱερατικῶν Σχολῶν.

● Ἐντονη διαμαρτυρία ἀπηύθυνε στὸ Ὑπουργεῖο Δικαιοσύνης γιὰ ὠρισμένες ἀπὸ τίς προτεινόμενες ἀπὸ τὴν «Ἐπιτροπὴ Γαζῆ» τροποποιήσεις τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου, ἐπειδὴ αὐτὲς ἀποθεμελιώνουν τὴν χριστιανικὴν τῶν Ἑλλήνων οἰκογένειαν.

Τὸ ἀφιέρωμα τῆς «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ»

Ὅπως διαπιστώνουν οἱ εὐλαβεῖς ἐφημέριοι τὸ ὑπ' ἀρ. 15-16 τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» εἶναι ἀφιερωμένο ἐξ ὁλοκλήρου στὸ θέμα τῆς κριτικῆς τοῦ καταρτισθέντος,

ἀπὸ τὴν «Ἐπιτροπὴ Γαζῆ», σχεδίου νόμου «περὶ τροποποιήσεως διατάξεων τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος... πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς κατὰ τὸ ἄρθρον 4 παρ. 2 τοῦ Συντάγματος ἰσότητος δικαιωμάτων και ὑποχρεώσεων Ἑλλήνων και Ἑλληνίδων»,

Οἱ με «εὐρύτητα πνεύματος και νομικὴν σκέψιν» διατυπωμένες παρατηρήσεις τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Κερκύρας κ. Πολυκάρπου και Δημητριάδος κ. Χριστοδούλου, τῶν Καθηγητῶν Πανεπιστημίου κ.κ. Κων. Βαβούσκου και Γεωργ. Κουσουλάκου, τοῦ Πρωτοπρ. κ. Εὐαγ. Μαντζουνα, Δρ. Νομικῆς και τοῦ ὁμοτ. Καθηγητοῦ και Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Γεωργ. Μιχαηλίδου - Νουάρου, ἀξίζει νὰ διαβασθοῦν ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐφημερίους. Ὅχι μόνο γιὰ νὰ εἶναι καλὰ ἐνημερωμένοι πάνω σὲ θέματα πού ἂν —παρ' ἐλπίδα— γίνονιν νόμος, θὰ ἀλλάξουν πολλά, ὄχι πρὸς τὸ καλύτερο, ἀπὸ τὴ δομὴ τῆς οἰκογενείας, ἀλλὰ και γιὰ νὰ ἀντιδρᾶσουν ὁ καθένας με τὸν τρόπο του (γράφοντας, μιλώνοντας και προσευχόμενος), ὥστε νὰ μὴ κλονισθῇ περισσότερο ὁ θεσμός τῆς οἰκογενείας.

«Φόρος τιμῆς»

στοὺς πρεσβύτες κληρικούς

Εἶναι πολὺ ἀξιοπρόσεκτη ἡ πρόταση πού με σχόλιό της κάνει ἡ «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» (φύλλο 91/16.7.80) γιὰ τοὺς κληρικούς ἐκείνους, πού ἐπειτα ἀπὸ ἐφημεριακὴ διακονία πολλῶν δεκαετηρίδων, λευκασμένοι πάνω στὸ ἱερό χρέος, «ἀποσύρονται» ἀπὸ τὴν ἐνεργὸ ὑπηρεσία και «βγαίνουν στὴ σύνταξη». Γράφει μεταξὺ ἄλλων:

«... Πολλὲς Μητροπόλεις και Ἐνορίες ἤδη τιμοῦν με εἰδικὲς ἐκδηλώσεις τοὺς ἀπερχομένους Ἐφημερίους τους. Αὐτὸς ὅμως ὁ φόρος τιμῆς δὲν ἀποδίδεται σ' ὅλη τὴν ἔκτασι τῆς Ἐκκλησίας μας. Παραμένει στὴν καλὴ προαίρεσι τῶν στοργικῶν Ἱεραρχῶν και τῶν φιλοτίμων Ἐνοριακῶν παραγόντων. Εἶναι ἀνάγκη ἡ Ἐκκλησία νὰ δείχνῃ πόσο ἐκτιμᾷ τὴν καλὴ μαρτυρία ἐκείνων πού λευκάνθηκαν μέσα στὸ τίμιο Πρεσβυτέριο. Πολλαπλὴ εἶναι ἡ σημασία αὐ-

τῆς τῆς χειρονομίας της. Ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἠθικὴ ἱκανοποίησι τῶν καλῶν Ἱερέων μας και φθάνει μέχρι τὸν παραδειγματισμὸ τῶν νεωτέρων στὴν ἱερατικὴ κλήσι. Τὰ χέρια πού χρόνια εὐλόγησαν, τὰ χεῖλη πού ὤρες προσευχήθηκαν, τὰ πόδια πού πορεύθηκαν τὸν καλὸ δρόμο, ἡ ψυχὴ πού ὀλοκαυτῶθηκε μέσα στὴ φλόγα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀεῖζουν τὸν δίκαιο και ἔμπρακτο ἔπαινο τῆς Ἐκκλησίας».

Ἡ πρόταση δὲν εἶναι δύσκολο νὰ ὑλοποιηθῇ. Ἄς τὸ φροντίσουν τόσο οἱ ἐφημέριοι ὅσο και κυρίως οἱ Ἐπίσκοποι μας, ὥστε «ἡ ἀποχώρησι τῶν συνταξιοδοτουμένων Ἱερέων μας ἀπὸ τὴν ἐνεργὸ διακονία, νὰ μὴ μοιάζῃ με τὸν θλιβερό παροπλισμὸ ἐνὸς γέρικου καραβιοῦ, πού βουβὰ ὀδηγεῖται στὴν διάλυσι».

Νέοι συνταξιῶχοι τοῦ TAKE

—Μαντζουράνης Μάρκος, ἱερεύς, Δ)7, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 16.524, ἐφάπαξ 315.608.

—Ἀντωνίου Σταῦρος, ἱερεύς, Γ)6 ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 17.592, ἐφάπαξ 328.128.

—Σηλιόπουλος Σπήλιος, ἱερεύς, Β)4, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 21.048, ἐφάπαξ 366.145.

—Βαζᾶς Ἀχιλλέας, ἱερεύς, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 17.592, ἐπιστροφή ἀσφαλιστρῶν 18.295.

—Βέργαδος Δημήτριος, ἱερεύς, Δ)7, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 16.524, ἐφάπαξ 307.880.

—Κοντογιάννης Εὐστάθιος, ἱερεύς, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 31, σύνταξη 13.370, ἐφάπαξ 307.584.

—Σκανδάμης Γεώργιος, ἱερεύς, Β)4, ἔτη ὑπηρεσίας 33, σύνταξη 18.522, ἐφάπαξ 209.215.

—Κάτσιος Χρῆστος, ἱερεύς, Γ)6, ἔτη ὑπηρεσίας 31, σύνταξη 13.370, ἐφάπαξ 369.167.

—Βεκάκης Διονύσιος, ἱερεύς, Δ)7, ἔτη ὑπηρεσίας 35, σύνταξη 16.524, ἐφάπαξ 314.751.

Ε. Π. Α.